

Nuorten tulevaisuudenkuvien tarkastelu luovan ryhmätoimin- nan avulla

Toimintaympäristönä Tampereen Tyttöjen Talo

Erika Hellgrén

Tiija Tuomisto

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2020

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

HELLGRÉN, ERIKA & TUOMISTO, TIIJA:
Nuorten tulevaisuudenkuvien tarkastelu luovan ryhmätoiminnan avulla
Toimintaympäristönä Tampereen Tyttöjen Talo

Opinnäytetyö 69 sivua, joista liitteitä 17 sivua
Toukokuu 2020

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Tampereen Tyttöjen Talolla käyvien nuorten tulevaisuudenkuvia ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Opinnäytetyössä pyrittiin myös tarkastelemaan, kuinka sukupuoli-identiteetti näkyy tulevaisuudenkuvassa. Tavoitteena oli voimaannuttaa ryhmään osallistuneita nuoria pohtimaan, mistä tämänhetkinen tulevaisuudenkuva muodostuu ja rohkaista tätä kautta tutustumaan itseensä. Tulevaisuuden haaveiden ja odotusten tutkiminen koettiin tärkeäksi ja ajankohtaiseksi aiheeksi, josta olisi hyötyä myös Tyttöjen Talon ohjaajille.

Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin Tampereen Tyttöjen Talolla luovana ryhmätoimintana, josta saatu aineisto oli kvalitatiivista. Aineistonkeruussa hyödynnettiin osallistuvaa havainnointia, jonka tukena käytettiin havaintomatriisia ja palautekyselyä. Teoreettisina lähtökohtina opinnäytetyössä olivat identiteetti ja voimaantumisteoria sekä tulevaisuusorientaatio. Työssä esiteltiin myös käsitteet sukupuolisensitiivisyys ja tulevaisuudenkuva.

Ryhmäkerroilla tehtyjen havaintojen pohjalta osallistujat kokivat tulevaisuudenkuvansa pääasiassa positiivisina, mutta niitä kuitenkin varjosti monet epävarmat tekijät. Opinnäytetyön tuloksista nousi esiin kolme pääteemaa, jotka vaikuttivat osallistujien tulevaisuudenkuviin. Nämä pääteemat olivat lähipiiri, yhteiskunta ja kulttuuri. Sukupuoli-identiteetillä ei taas koettu olevan suurta roolia tulevaisuudenkuvissa. Johtopäätöksenä voitiin todeta, että kaikki osallistujat kokivat, että heillä oli tulevaisuudenkuvia, joita haluavat tavoitella.

Asiasanat: nuoret, tulevaisuudenkuvat, luovat menetelmät, voimaantuminen, ryhmätoiminta

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Program in Social Services

HELLGRÉN, ERIKA & TUOMISTO, TIJJA:
Studying Young People's Future Perspectives in Creative Group Activity at Tampere Girls' House

Bachelor's thesis 69 pages, appendices 17 pages
May 2020

The purpose of the thesis was to find out the future perspectives of young people visiting Tampere Girls' House and the factors influencing them. The thesis also sought to examine how gender identity is reflected in the future perspective. The goal was to empower the young people who participated in the group sessions to reflect on what the current vision of the future consists of and thereby encourage them to get to know themselves.

The functional part of the thesis was carried out at Tampere Girls' House as a creative group activity. Participatory observation was used in the qualitative data collection, supported by an observation matrix and a feedback questionnaire.

Based on the observations made in the group sessions, the participants felt that their vision of the future was mainly positive, but they were still overshadowed by uncertainty. From the results of the thesis, three main themes emerged that influenced the participants' future perspectives. Gender identity, on the other hand, was not perceived to play a major role. In conclusion, it could be stated that all participants felt that they had perspectives at which they wanted to aim.

Key words: young people, future perspectives, creative methods, empowerment, group activity

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHTIA	7
	2.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	7
	2.2 Toimintaympäristönä Tampereen Tyttöjen Talo	8
3	SUKUPUOLI OSANA IDENTITEETTIÄ	10
4	VOIMAANTUMISTEORIA	13
5	TULEVAISUUSORIENTAATIO	16
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
	6.1 Toiminnallinen ryhmä	19
	6.1.1 Ryhmäprosessi	19
	6.1.2 Luovat menetelmät	21
	6.2 Osallistuva havainnointi	22
7	TULEVAISUUSKUVIA -RYHMÄ	25
	7.1 Ryhmän toiminta	25
	7.2 Orientaatio	26
	7.3 Voimavarat ja vahvuudet	27
	7.4 Tietoiseksi tulevaisuuden unelmista	29
	7.5 Kokemus tulevaisuudesta	30
	7.6 Identiteetti osana tulevaisuutta	31
	7.7 Ryhmän lopetuskerta	32
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	33
	8.1 Tulevaisuudenkuviin vaikuttavat tekijät	33
	8.2 Nuorten tulevaisuudenkuvat	34
	8.3 Sukupuoli-identiteetin merkitys tulevaisuudenkuvissa	39
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
10	POHDINTA	45
	10.1 Eettisyys ja luotettavuus	45
	10.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi	46
	10.3 Jatkokehitysehdotukset	47
	LÄHTEET	49
	LIITTEET	52
	Liite 1. Havaintomatriisi	52
	Liite 2. Palautekyselyt	53
	Liite 3. Tiedote huoltajille	60
	Liite 4. Elämänpuu	61
	Liite 5. Ohjaustaulukot	62

Liite 6. Ryhmässä käytetyt kortit	68
Liite 7. Tulevaisuuskuvia-ryhmän mainos	69

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Tampereen Tyttöjen Talon kanssa keväällä 2020. Tutkijoita henkilökohtaisesti kiinnosti saada selville, mistä nuorten tulevaisuudenkuvat muodostuvat ja miten he näkevät tulevaisuutensa. Tyttöjen Talo toteutuspaikkana tuntui luontevalta, sillä uskottiin, että sieltä voitaisiin saada vastaukset tutkijoille merkitykselliseen aiheeseen. Tyttöjen Talon henkilökunnan kanssa käydyssä keskustelussa opinnäytetyön aiheen ajankohtaisuus tulikin esille, sillä toimintaan tullessa useat tytöt ovat hyvin näköalattomia tulevaisuutensa suhteen. Työntekijöiden on näin ollen ollut haastavaa saada tietoa tyttöjen olemassa olevista tulevaisuudenkuvista ja esimerkiksi siitä, kokevatko he, että Tyttöjen Talon toiminta ja tyttöys vaikuttaisivat heidän tulevaisuuteensa jollain tavalla. Talolta nousi myös toive, että opinnäytetyössä otettaisiin tarkasteltavaksi sukupuolisensitiivisyyden näkökulma. Tätä tutkittiinkin työssä sukupuoli-identiteetin kautta.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena suljettuna ryhmätoimintana. Suljetun ryhmän ansiosta tyttöihin saatiin paremmin muodostettua luottamuksellinen suhde, sillä ryhmän osallistujat pystyivät koko prosessin ajan samoina. Teoreettisena perustana opinnäytetyössä toimi tulevaisuusorientaatio, tulevaisuudenkuvat ja identiteetti sekä voimaantumisteoria. Nämä lähtökohdat edistivät ryhmän suunnittelua ja toimintaa sekä lopputulosten tarkastelua. Teoreettisten lähtökohtien tukena käytettiin lisäksi luovia menetelmiä. Aineistoa ryhmätoiminnasta kerättiin osallistuvan havainnoinnin ja palautekyselyiden avulla.

Opinnäytetyön avulla johdatettiin tyttöjä pohtimaan omaa tulevaisuuttaan sekä niitä tekijöitä, jotka tulevaisuuteen mahdollisesti vaikuttaa. Luovien menetelmien avulla pyrittiin, että nuori osaa havainnoida omaa tulevaisuuttaan erilaisesta näkökulmasta. Luovan prosessin kautta tähdättiin myös siihen, että nuori oppii tarkastelemaan ja luottamaan itseensä uudella tavalla. Mikäli tulevaisuudenkuva on esimerkiksi negatiivinen, pystyisi hän näkemään siinä vaihtoehtoisesti myös positiivisia puolia.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHTIA

Lähtökohdat opinnäytetyölle muodostuivat suhteellisen nopeasti yhteistyössä Tyttöjen Talon ohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Tampereen Tyttöjen Talo mahdollisti puitteet ryhmätoiminnalle.

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Tyttöjen Talolla käyvien nuorten tulevaisuudenkuvia. Tavoitteena oli voimaannuttaa nuoria ajattelemaan tulevaisuuttaan sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi tavoitteena oli auttaa nuoria pohtimaan, mistä tämänhetkinen tulevaisuudenkuva muodostuu sekä rohkaista nuoria tätä kautta tutustumaan paremmin itseensä. Toiminnallisilla ryhmäkerroilla pyrittiin teorian avustamana ja luovia menetelmiä käyttäen tutkimaan osallistujien tulevaisuuden näkymiä ja unelmia.

Ryhmätoiminnan päämääränä oli selvittää, kuinka nuoret näkevät tulevaisuudenkuvansa; onko se esimerkiksi positiivinen vai negatiivinen. Jokaisella kerralla käytettiin eri luovaa menetelmää, jonka pohjalta tutkittiin nuorten kokemuksia itsestään ja tulevaisuudestaan. Käyttäen luovia menetelmiä pyrittiin siihen, että nuoret voivat oivaltaa, miten pystyvät tulevaisuudenkuvansa toteuttamaan ja, mitä kaikkea se vaatii. Luovan menetelmän avulla nuori kykeni tuomaan esille omia ajatuksiaan ilman, että niitä täytyi sanoittaa äänen. Ryhmätoiminnassa tähdättiin näin ollen vahvistamaan nuorten minäpystyvyyttä sekä voimaannuttamaan heitä. Toiminnan avulla rohkaistiin nuoria siihen, että he uskaltaisivat tarttua haasteisiin, joita tulevaisuudenkuvan toteuttaminen edellyttää. Voimaantumisen tunnetta ei voitu ryhmätoiminnassa luvata, mutta sitä pyrittiin mahdollistamaan erilaisilla toimintatavoilla (Lassander, Solin, Tamminen, Stengård 2010, 685).

Vuoden 2016 nuorisobarometrissa teemana oli tulevaisuus. Barometristä nousi esiin, että hyvin monella nuorella on uskoa oman tulevaisuuden onnistumiseen, mutta suurena huolenaiheena on muun muassa epäluottamuksen kasvu ja

Suomi asuinmaana. (Nuorisobarometri 2016.) Työllisyyspalveluiden päällikkö Viitanen tuo esiin Pukkilan (2016) artikkelissa, että nuorten ongelmat ovat nykypäivänä entistäkin vaikeampia ja moninaisempia. Samalla kun ongelmaisten nuorten määrä on kasvanut, on myös vaatimukset työelämään kiristyneet. Monia nuoria yhdistää tietynlainen näköalattomuus, joka tarkoittaa sitä, että nuoret eivät osaa sanoa mitä elämältä haluavat tai toiveiden ja todellisuuden suhde ei ole realistinen. (Pukkila 2016.) Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna haluttiinkin selvittää, millaisia tulevaisuudenkuvia Tyttöjen Talon kävijöillä on, sekä tutkia kokevatko nuoret näköalattomuutta omasta tulevaisuudestaan.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia ovat Tyttöjen Talon nuorten tulevaisuudenkuvat ja niihin vaikuttavat tekijät?
2. Miten Tyttöjen Talon nuorten sukupuoli-identiteetti näkyy tulevaisuudenkuvassa?

2.2 Toimintaympäristönä Tampereen Tyttöjen Talo

Tampereen Tyttöjen Talo on perustettu vuonna 2004 ja se on osa maanlaajuisia Tyttöjen Talo ketjua. Tampereella Nalkalassa sijaitseva Tyttöjen Talo on tarkoitettu 12-28 vuotiaille Pirkanmaalla asuville tytöille, itsensä tytöksi tai naiseksi kokeville sekä omaa tyttöyttään pohtiville (Tampereen Tyttöjen Talo 2020a).

Tyttöjen Talolla on erityinen paikka nuorisotyössä, sillä se on tila, jossa tyttöjä ja nuoria naisia kohdataan ennakkoluulottomasti omana itsenään. Siellä tyttöjä tuetaan tunnistamaan omia voimavarojaan sekä kunnioittamaan omaa naiseuttaan. Tärkeää on vahvistaa tyttöjen kasvamista voimaantuneiksi naisiksi. Tyttöjen Talon toiminnan tavoitteena on lisätä erilaista tukea tarvitsevien tyttöjen ja nuorten naisten hyvinvointia sekä parantaa elämänhallintaa. Tyttöjen Talo tarjoaa tytöille yhteisön, jossa voi vapaasti olla sellainen kuin on sekä turvallisen tilan tutkia omaa identiteettiään. (Eischer & Tuppurainen 2011, 12–13.)

Tärkeässä roolissa talolla tehtävässä työssä on sukupuolisensitiivinen työote, jossa tunnistetaan omaan sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä seikkoja

osana kasvuprosessia. Sukupuolisensitiivisen työtteen avulla autetaan ja vahvistetaan Tyttöjen Talolla käyviä nuoria löytämään omannäköinen minänsä erilaisten yhteiskunnan määrittelemien mallien joukosta. (Eischer & Tuppurainen 2011, 15.)

Tyttöjen talolla on yksikönjohtajan lisäksi kolme ohjaajaa, joista yksi vastaa seksuaaliväkivaltatyöstä. Myös vapaaehtoisilla on Tyttöjen Talon toiminnassa suuri rooli tyttöjen kohtaajina sekä ohjaajien apukäsinä. Tampereen Tyttöjen Talolla järjestetään avointa toimintaa maanantaisin ja tiistaisin, johon kaikki 12–28-vuotiaat pirkanmaalaiset tytöt ovat tervetulleita. Avoimen toiminnan lisäksi Tyttöjen Talolla kokoontuu viikossa useita avoimia ja suljettuja ryhmiä. (Tampereen Tyttöjen Talo 2020b.) Ryhmiä ja muuta toimintaa Talolla kehitetään jatkuvasti nuorten tarpeiden sekä kiinnostuksen mukaan (Bahmani & Honkasalo 2016, 38). Kävijöillä on mahdollisuus saada myös yksilötukea työntekijän kanssa. Talon toimintoihin pääsee mukaan tulemalla tutustumaan esimerkiksi avoimeen toimintaan tai sopimalla työntekijän kanssa ajasta tutustumiskäynnille. (Tampereen Tyttöjen Talo 2020c.)

3 SUKUPUOLI OSANA IDENTITEETTIÄ

Identiteetti pystytään määrittelemään usealla eri tavalla. Identiteetti on esimerkiksi tulkintoja, joita yksilö pystyy tekemään itsestään sekä niitä, mitä yhteisö muodostaa yksilöstä. Yksilötasolla voidaan identiteetin sanoa olevan henkilökohtaisesti esille tuotu ja kokemus arvokkuudesta, kun taas ryhmätasolla yksilö luonnehditaan sekä jaotellaan. Ihmiset saattavat olla ajoittain epävarmoja henkilökohtaisesta identiteetistä ja siitä, mihin pitäisi luottaa ratkaisuja toteuttaessa. Saastamoinen (2007, 236) tuo esille, että Moya jaottelee identiteetin ulkoapäin määriteltynä ja subjektiiviseen. Ulkoa määritelty identiteetti tarkoittaa esimerkiksi kategoriaa mies tai nainen. Ulkoa määritelty identiteetti on siis yhteisöllinen sekä myös historiallinen. Siihen vaikuttaa ryhmän tai yksilön ulkopuolelta tulevat määritelmät sosiaalisesta kategoriasta ja sen osana olemisesta. Käytännössä kyseiseen identiteettityypin muodostumiseen yksilö ei pysty itse vaikuttamaan, vaikkakin se vaikuttaa siihen, kuinka muut ihmiset kohtelevat yksilöä yhteiskunnassa. (Saastamoinen 2007, 231–232, 236.)

Toinen identiteettityyppi Moyan mukaan on subjektiivinen identiteetti. Tällä tarkoitetaan yksilön kokemusta itsestään henkilökohtaisella tasolla. Käytännössä subjektiivinen identiteetti on yksilön kokemusta ainutlaatuisuudestaan ja eroavaisuudestaan muihin yksilöihin. Subjektiivinen identiteetti myös on yksilön kokemus siitä, kuinka hän jaottelee itsensä sosiaalisessa ympäristössä. Lisäksi Moya nostaa esille toisen teoreettisen luokittelun, jossa identiteetin käsitys jaetaan essentialisesti, idealisesti tai realistisesti. Kolmijakoisessa identiteetin määrittelyssä realistinen näkökulma nostaa esille yksilön henkilökohtaisen pystyvyyden muodostaa näkemyksiä elämästään. Realistisen identiteettiteorian mukaan identiteetin kokemuksen luo siitä muodostava elämys tai tuntemus, joka syntyy esimerkiksi, silloin kun nainen työskentelee miesvaltaisella alalla. (Saastamoinen 2007, 236–239.)

Identiteetti määritellään myös siten, että se on ihmisen henkilökohtainen käsitys itsestään. Identiteetti kertoo, kuka henkilö on, mitä tämä haluaa ja mitä hän tavoittelee eli identiteetti sisältää yksilön henkilökohtaisen ymmärryksen itsestään. Identiteetti ei ole pysyvä vaan kehittyy ja muokkautuu ajan myötä. Sen kehitys

nähdään vuorovaikutuksellisenä toimena, joka muotoutuu sosiaalisesta ja henkilökohtaisesta näkökulmasta. (Mieli Suomen mielenterveys ry n.d.; Turun Sanomat 2016.)

Nuoruus on identiteetin kannalta tärkeä vaihe elämässä, sillä silloin monet nuoren kasvuun liittyvät prosessit ovat käynnissä. Yleensä nuoruusvaiheessa ihmiselle kehittyy ymmärrys omista taidoistaan ja pystyvyydestään, joilla taas on merkittävä vaikutus tulevaisuuteen. (Eischer & Tuppurainen 2011, 47.) Yksilö, kuten nuori tekee elämänsä aikana tulkintoja siitä, kuinka sijoittuu esimerkiksi sosiaaliseen ympäristöön, millä taas on suuri merkitys siihen, kuinka valoisana hän näkee tulevaisuuden (Saastamoinen 2007, 239).

Käsitetään, että identiteetti muodostuu monesta eri osa-alueesta. Opinnäytetyössä keskitytään tarkastelemaan erityisesti sukupuoli-identiteettiä ja sen kautta myös sukupuolisensitiivisyyttä, jonka tutkimisessa sukupuolella on olennainen rooli. Identiteetin yksi merkittävimmistä osatekijöistä on yksilön sukupuoli. (Eischer & Tuppurainen 2011, 15). Sukupuolella ei tarkoiteta pelkästään fyysisiä tai biologisia ominaisuuksia, joilla erotetaan henkilöt miehiin ja naisiin. Sukupuolen merkitys muuntuu kulttuurin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen myötä. (Mieli Suomen mielenterveys ry n.d.) Vaikka sukupuoli voidaan joskus kokea huomaamattomaksi, se on silti merkityksellinen osa yksilön elämää (Kuronen, Granfelt, Nyqvist & Petrelius 2004, 8). Tärkeää sukupuoli-identiteetin kehityksessä on, että yksilö pohtii sitä omakohtaisen tiedon ja elämyksien avulla (Mieli Suomen mielenterveys ry n.d.). Ihmisten käsitykset sukupuolesta voivat olla hyvinkin stereotypisia tai typistettyjä. Yksinkertaisuudessaan sukupuoli-identiteetti määritellään yksilön omana kokemuksena sukupuolestaan tai sukupuolettomuudestaan. Sukupuoli-identiteetti on yksilön henkilökohtainen sisäinen tunne itsestään miehenä tai naisena. Nykyään osaan luokituksissa otetaan huomioon myös sukupuolettomuus. (Howard & Hollander 1997, 16–17, 93–98; Seta ry 2019.)

Sukupuolen kokemus on jokaisella ihmisellä yksilöllinen (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019). Sukupuolisensitiivisyyden käsite koetaan siten, että sukupuolella on vaikutus ihmisen elämään sekä ratkaisuihin. Tavoitteena ei ole vahvistaa sukupuolelle luontaiseksi pidettyjä käyttäytymismalleja ja odotuksia, vaan tiedostaa

ja tehdä ne näkyväksi. Kun sukupuoliin vaikuttavat odotukset ja käyttäytymismallit ovat tunnistettu, voidaan niitä alkaa muuttaa sallivampaan ja moninaisuutta korostavaan suuntaan. (Punnonen 2006, 521.)

Sukupuolisensitiivisyyden tarkastelussa lähtökohtana on erilaisuuden tunnistaminen (Näre 2008, 542). Sukupuolisensitiivisessä ajattelussa huomioidaan sukupuolinormit sekä niiden vaikutukset niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnankin tasolla. Sen tavoitteena on antaa jokaisen ihmisen olla omanlaisensa. (Seta ry 2019.) Vaikka sukupuolisensitiivisyyttä korostetaan yhä enemmän, niin vielä tänäkin päivänä yhteiskunta kohdistaa vahvoja rooliodotuksia liittyen ihmisen sukupuoliin (Bahmani & Honkasalo 2016, 29).

Sukupuolisensitiivisyys on muun muassa elämässä vaikuttavien ja itsestään selvänä pidettyjen asioiden sekä omakohtaisten kokemusten näkyväksi tekemistä ja niiden reflektointia. Sukupuolisensitiivisellä toiminnalla vahvistetaan jokaisen edellytyksiä elää itselleen merkityksellistä elämää, riippumatta sukupuolesta tai seksuaalisuudesta. (Helsingin Tyttöjen talo n.d.) Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö on ennen kaikkea erityistarpeiden ja ongelmien tunnistamista. Näiden tunnistaminen auttaa tukemaan asiakkaan voimaantumista, elämänhallintaa ja osallisuuden tunnetta. (Näre 2008, 542-543.) Sukupuolisensitiivisessä identiteettityökentelyssä nuoria rohkaistaan tavoittelemaan omaa minuuttaan erilaisten vaihtoehtojen keskeltä. Työssä tarjotaan tukea identiteettiään vielä etsiville nuorille, mutta myös autetaan elämänkriiseissä olevia nuoria selkeyttämään ajatuksiaan ja tunteitaan sekä sitä kautta tuetaan taas identiteetin löytämistä. (Eischer & Tuppurainen 2011, 51.)

4 VOIMAANTUMISTEORIA

Opinnäytetyön toisena teoreettisena lähtökohtana on voimaantumisteoria. Voimaantuminen on käännetty englanninkielisestä sanasta empowerment, jolle ei kuitenkaan ole olemassa Suomessa vakiintunutta termiä. Empowerment on käännetty suomen kielessä voimaantumisen lisäksi muun muassa valtaistumiseksi, voimavaraistumiseksi sekä toimintavoiman lisääntymiseksi. (Kuronen 2004, 277.) Tässä opinnäytetyössä käytämme empowerment termistä ainoastaan voimaantumiskäsitettä.

Juha Siitonen (1999, 118) määrittelee voimaantumisen olevan itsestä lähtöisin oleva sisäinen prosessi. Voimaantumisen ajatellaan pitävän sisällään eri kategorioita, muun muassa itseluottamuksen ja vapauden kategoriat (Lassander, Solin, Tamminen, Stengård 2010, 685). Voimaantumisprosessissa olennaista on ihmisen oma halu ja usko mahdollisuuksiinsa sekä oman itsensä tarkastelu esimerkiksi vahvuuksien ja voimavarojen kautta. Voimaantumisessa onkin kysymys ihmisen luottamuksesta omiin kykyihinsä ja positiivisesta näkemyksestä itseään kohtaan sekä omasta tehokkuudestaan. (Siitonen 1999, 118; Räsänen 2002, 94.)

Voimaantumisen ydinkäsitteeksi voidaan määritellä sisäinen voimantunne. Sisäisen voimantunteen löytäminen on henkilölle hyvin vapauttavaa ja positiivista. Yhteisössä voimantunteen saavuttaminen tukee luottamuksellista ilmapiiriä ja arvostusta. Se on siis erittäin myönteinen tunne sekä itseään että muita kohtaan. Henkilöllä, joka on saavuttanut sisäisen voimantunteen kautta voimaantumisen, on tahtoa yrittää parhaansa, sekä ottaa vastuuta niin omasta hyvinvoinnistaan, kuin yhteisönsäkin puolesta. (Siitonen 1999, 61.)

Voimaantumiseen kytkeytyy myös omien voimavarojen löytyminen, potentiaalinen elämänhallinta sekä ihmisen toimintakyvykkyyden saavuttaminen. Henkilön voimaantumisprosessiin kuuluu huolehtiminen omasta hyvinvoinnistaan ja jaksamisestaan. Voimaantumisessa oleellista on löytää oma minänsä, mikä taas auttaa pohtimaan sitä, miten luoda voimaa itselleen. Ihmisen tulee uskoa voivansa vaikuttaa elämässään tapahtuviin asioihin ja omiin kykyihinsä. Voimaantuminen

näky muun muassa itsetunnon parantumisena sekä taitona asettaa itselleen saavutettavia päämääriä. (Räsänen 2002, 19–20.)

Voimaantuminen on lisäksi sosiaalinen prosessi, joka lähtee henkilöstä itsestään. Se voi tapahtua vain voimaantumista kannustavassa sosiaalisessa ympäristössä, jossa on turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri. (Räsänen 2002, 94.) Vaikka voimaantuminen lähtee yksilöstä käsin, määrittelee Siitonen (1999, 118) voimaantumiseen tunteeseen vaikuttavan suuresti myös toiset ihmiset sekä sosiaaliset rakenteet. Sosiaalinen ympäristö voikin vahvistaa ja rohkaista ihmisen voimaantumista, mutta tulee kuitenkin muistaa, että toinen ihminen ei voi suoranaisesti antaa voimaa toiselle eikä päättää voimaantumisesta. (Räsänen 2002, 94.)

Voimaantumisteoriaa tarkastellessa voidaan ihmisen voimaantuminen jakaa osaprosesseihin. Kuvassa 1 on esitetty ihmisen voimaantumisen tunteeseen vaikuttavat osaprosessit. Osaprosessit on jaettu neljään eri kategoriaan, joita ovat päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset sekä emootiot.

Päämäärät	Kykyuskomukset	Kontekstiuskomukset	Emootiot
<ul style="list-style-type: none"> • toivotut tulevaisuuden tilat • vapaus • arvot 	<ul style="list-style-type: none"> • minäkäsitys • itseluottamus & Itsearvostus • tehokkuususkomukset & itsesäätely • vastuu 	<ul style="list-style-type: none"> • hyväksyntä • arvostus, luottamus & kunnioitus • ilmapiiri • toimintavapaus • autenttisuus • tasa-arvoisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • säätelevä ja energisoiva toiminta • toiveikkuus • onnistuminen & epäonnistuminen • eettisyys

KUVA 1. Voimaantumisen osaprosessit (Siitonen 1999, 158 muokattu)

Siitosen (1999, 118) mukaan voimaantumisteoriassa ihminen on aktiivinen, luova sekä vapaa toimija, joka asettaa elämässään itselleen erilaisia päämääriä omien pyrkimysten ja toiveidensa mukaan. Voimaantumisessa on merkittävää, että ihminen voi asettaa itselleen vapaasti erilaisia päämääriä, kuten tulevaisuuden unelmia ja haaveita. Suuriin päämääriin pyritään ensin välipäämäärien kautta, jotka edistävät ihmisen voimavaroja kohti tavoite päämäärää. Päämäärillä ja voimaantumisella on siis oleellinen suhde keskenään. (Siitonen 1999, 118–119.)

Kykyuskomukset taas nimensä mukaisestikin viittaavat ihmisen uskomukseen omiin kykyihinsä. Kykyuskomuksissa merkityksellisiä tekijöitä ovat muun muassa itseluottamus, minäkuva sekä mahdollisuus tehdä itsenäisiä päätöksiä ja ratkaisuja. Voimaantumisprosessiin liittyy käsitys itsestään sekä omasta pystyvyydestään. Kokemus omista kyvyistä taas vaikuttaa suuresti siihen, millaisia odotuksia ja ajatuksia henkilöllä on omaa tulevaisuuttaan kohtaan sekä uskooko henkilö, että voi saavuttaa tulevaisuuden päämääriään. (Siitonen 1999, 130.)

Kolmas osaprosessi voimaantumisteoriassa on kontekstiuskomukset. Kontekstilla tarkoitetaan siis ympäristöä, jossa ihminen toimii. Kontekstiuskomukset ovat voimaantumisen kannalta merkityksellisiä, sillä kun ihminen esimerkiksi pyrkii asettamiinsa päämääriin, voi konteksti ollakin tavoitteen kannalta epäsuotuisa, mikä taas johtaa päämäärän hylkäämiseen. Kun konteksti, jossa ihminen toimii, on luotettava ja tukee päämäärien tavoittelussa, henkilö voi kokea voimaantumisen tunnetta ja näin ollen vahvistaa kontekstiuskomustaan. (Siitonen 1999, 142–143.)

Neljäs kategoria voimaantumisen osaprosesseissa on emootiot, jotka nitovat osaprosessit yhteen. Emootiot vaikuttavat siihen, miten ihminen arvioi omat mahdollisuutensa asettaa ja saavuttaa eri päämääriä elämässään. Emootiot liittyvät keskeisesti kyky- ja kontekstiuskomusten tulkintaan, sillä emootiot antavat ihmiselle tietoa muun muassa ympäristönsä turvallisuudesta, ilmapiiristä sekä vuorovaikutuksesta muiden ihmisten kanssa. (Siitonen 1999, 151.)

5 TULEVAISUUSORIENTAATIO

Tulevaisuusorientaatiolla on olemassa monia määritelmiä ja näkökulmia. Tulevaisuusorientaatiolla kognitiivisessa psykologiassa tarkoitetaan sitä, kuinka yksilö ajattelee oman henkilökohtaisen tulevaisuutensa muodostuvan. (Nurmi 1991, 1–2.) Ajatus henkilökohtaisesta tulevaisuudesta ei myöskään aina ole välttämättä yksilöllä positiivinen vaan se voi olla myös negatiivinen (Mikkonen 2000, 62). Moniulotteisuutensa lisäksi tulevaisuusorientaatio on myös monimutkainen ja monitasoinen ilmiö. Tulevaisuusorientaatio muodostuu kolmen kokonaisuuden prosessista, jotka ovat motivaatio, suunnittelu ja arviointi. (Nurmi 1991, 1–2.) Tulevaisuusorientaatio rinnastetaan helposti tulevaisuusajatteluun, tulevaisuustietoisuuteen ja tulevaisuuskasvatukseen. Sen päämääränä on lisätä tietoisuutta siitä, mitä tekijöitä tarvitaan tulevaisuuden rakentamista varten sekä kuinka ottaa nykyhetkessä huomioon tulevaisuus päätöksenteossa. (Rubin n.da.) Tulevaisuuden suunnittelu on hyvin tärkeä osa nuorten henkilöiden tulevan elämän kannalta, koska tulevaisuuden tapahtumat muuttavat myöskin heidän käyttäytymistään (Nurmi 1991, 1; Salmela-Aro 2001, 159).

Tulevaisuusorientaatiossa on vahvasti läsnä muutoksen hakeminen nykyisessä elämäntilanteessa sekä kyseisen muutostilanteen kehittäminen ja käynnistäminen. Yksinkertaisuudessaan tulevaisuusorientaatiossa henkilö ajattelee, että elämässä on esimerkiksi epäkohta, jonka haluaa olla tulevaisuudessa toisin tai kokonaan poissa. Menneisyys ja nykyisyys ovat sidoksissa tulevaisuuteen ja muutos suhteutuu näihin tekijöihin, esimerkiksi yksilö tunnistaa omassa elämässään jotain, johon haluaa muutosta. Muutoksen haluamisen tunnistaminen kuuluu tapahtua asiakkaasta käsin, eikä työntekijän toimesta. Halutaan myös painottaa, että sosiaalityön tulevaisuusorientaatio ei ole asiakkaan tämänhetkisen eletyn elämän sivuuttamista, koska jokainen aikataso: menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus ovat läsnä yksilön elämässä ja sen muodostamisessa. (Juhila 2018, 21, 60–61.)

Tulevaisuusorientaatio antaa mahdollisuuden suunnitella ja haaveilla. Ilman tulevaisuusorientaatiota ihmisillä ei olisi unelmia tai pyrkimyksiä. Kun ihminen on tietoinen tulevaisuudesta, kykenee hän pohtimaan asioita pidemmälle aikavälille tai

jopa tulevaisuudesta käsin. Se ei kuitenkaan tarkoita, että tietoisuus olisi tulevaisuuden suunnittelua vaan käsitys siitä, että henkilö kykenee tutkimaan ja arvioimaan erilaisia mahdollisuuksia monesta näkökulmasta. Ihminen koetaan muuttavana ja kehittyvänä, kuten hänen ajattelutapansakin. Ihmisen ollessa tietoinen tulevaisuudesta voi hän pyrkiä toimimaan tällä hetkellä siten, että toiveet tai pyrkimykset toteutuvat. (Jokinen, Ollila & Vuorisalo n.d, 66.)

Tulevaisuusorientaatiolla on tärkeä osuus myös tulevaisuusohjauksessa. Tulevaisuusohjauksen kivijalka on tulevaisuudentutkimuksessa. Ihmisten henkilökohtaisilla tulevaisuusorientaatioilla on vaikutusta myös lähiympäristöön. Ihmisen tietoisuus tulevaisuudesta on iso osa henkilön persoonallisuutta ja temperamenttia. Tulevaisuusohjauksen tarkoituksena on pyrkiä luomaan valmiuksia pohtimaan tulevaisuutta eri näkökannoilta ja eri tavoin. Tehtävänä tulevaisuusohjauksessa on pyrkiä jäsentämään ja mallintamaan, kuinka esimerkiksi omaa tulevaisuutta voi lähestyä. (Ahvenainen, Heikkilä, Jokinen, Miettinen, Ollila, Pietikäinen & Vuorisalo 2017, 1, 11.)

Tulevaisuusorientaatioon liittyy keskeisesti henkilöiden olemassa olevat tulevaisuudenkuvat, jotka muodostuvat monesta eri asiakokonaisuudesta. Niihin myös vaikuttavat useat eri ominaisuudet yksilön elämässä. Tulevaisuudenkuva kehittyy muun muassa nykyhetken ja menneisyyden ymmärryksestä sekä toiveista, havainnoista, odotuksista ja peloista, jotka kokonaisuudessaan ovat yksilön henkilökohtainen mielikuva omasta tulevaisuuden tilanteesta. Yksilön tulevaisuudenkuvat tietoisesti sekä tiedostamattomasti muotoilevat päätöksiä ja valintoja sekä yhteiskunnallisella että yksilöllisellä tasolla. (Rubin n.da.) Rubinin (n.db) mukaan esimerkiksi medialla on suuri vaikutus siihen, miltä ihmiset ajattelevat tulevaisuutensa näyttävän ja ennen kaikkea, miltä sen haluttaisiin näyttävän. Yksilötasoisesti määriteltynä tulevaisuudenkuva pitää sisällään yksilön ajatukset ja käsitykset omasta tulevaisuudestaan (Haapala 2002, 7).

Modernisaation ja valistusfilosofian katsomuksen mukaan yksilö pystyy kehittämään esimerkiksi yhteiskunnan ja tulevaisuuden epäkohtia paremmaksi. Moderniin ihanteeseen on vahvasti linkitetty myös ajatus yksilöstä, kuka on kykenevä

muutokseen ja ajattelee kohti tulevaisuutta. Jos yksilöllä ei ole mielikuvia henkilökohtaisesta tulevaisuudestaan tai kokee sen esimerkiksi kielteisenä, voi sen tuloksena olla syrjäytyminen ja näköalattomuus. (Saastamoinen 2007, 241—243.)

Rubin (2000) mukaan nuorten tulevaisuudenkuvat syntyvät perustuksena henkilökohtaisen kokemuksen ja tiedon sekä muun muassa yhteiskunnan yhteisten ja koulun luomien kulttuuristen ja sosiaalisten näkemysten ja toiveiden sekä pelkojen myötä. Nuoren henkilön tehdessä päätöksiä ja valintoja koskien elämäänsä perustuvat ne myös hänen henkilökohtaisiin tavoitteisiinsa, toiveisiinsa ja pelkoihinsa, menneisyyden ja nykyhetkellä saatavan informaation lisäksi. (Rubin 2000.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Ryhmätoimintaa haluttiin käyttää toiminnallisen opinnäytetyön tutkimustapana, sillä sen avulla saatiin kerättyä luotettavinta tietoa nuorten tulevaisuudenkuvista osallistuvan havainnoinnin kautta. Suljetussa ryhmätoiminnassa pyrittiin luomaan vuorovaikutuksellinen ja luottamuksellinen suhde jokaiseen osallistujaan. Keskustelun lomassa käytettyjen luovien menetelmien avulla tähdättiin siihen, että nuoret voivat oivaltaa uusia asioita itsestään ja näin tuntee voimaantumista.

6.1 Toiminnallinen ryhmä

Tutkimus opinnäytetyössä oli toiminnallinen ja siitä saatava tieto oli laadullista, jolloin tavoitteena oli ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä oleellista on, että lopputuotoksena on jokin konkreettinen tuote (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63, 51.) Opinnäytetyössä tuote tuli olemaan kokonaisuudessaan ryhmätoiminnan käynnistäminen, itse ryhmätoiminta ja sen lopetus. Ryhmätoiminta piti sisällään jokaisella kerralla tuotettavan yksilöllisen luovan lopputuotoksen.

Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta. Työn toiminnallisessa osuudessa toteutetaan työn tuote eli suljettu ryhmätoiminta Tampereen Tyttöjen Talolla. Toisesta osasta eli raportista taas selviää mitä, miksi ja miten on tehty, työprosessi sekä millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin opinnäytteessä on päädytty. Raportissa tekijä myös arvioi omaa kehitystään ja oppimistaan opinnäytetyön aikana. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65.)

6.1.1 Ryhmäprosessi

Opinnäytetyön toiminnallinen osa oli ryhmän muodostaminen ja toteuttaminen Tampereen Tyttöjen Talolla. Ryhmän merkitys on hyvin keskeinen muun muassa yksilön sosiaalisen identiteetin muodostumisessa ja hyvinvoinnin tukemisessa

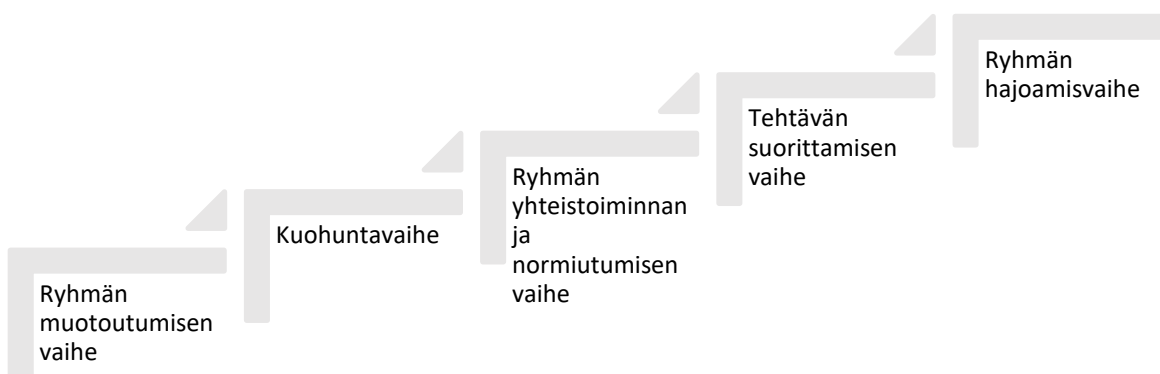
(Markkanen 2012, 4). Ryhmä määritellään kahden tai useamman ihmisen muodostamaksi joukoksi. Ryhmätoiminnassa osallistujilla on useimmiten yhteinen päämäärä, johon ryhmä sitoutuu, mutta se voi myös muodostua sattumanvaraisesti ilman selkeää tavoitetta. Kuitenkin, jotta ryhmä voi muodostua ja toimia, tulee ryhmäläisten kokea kuuluvansa juuri tähän ryhmään. (Airaksinen, Ala-Vannesluoma, Karkkulainen, Kastu & Pirhonen 2015, 16.)

Ryhmäprosessissa on tärkeä ottaa huomioon ohjaajan monimuotoinen rooli yhtenä ryhmäläisenä kuin myös ryhmän vastuunkantajana sekä toiminnan ohjaajana. Ohjaajan toiminnassa on hyvä huomioida ryhmäläisten erilaiset lähtökohdat. (Airaksinen ym. 2015, 21, 23.) Ohjaaminen on monialainen käsite, jota tarkastellaan kontekstin ja kohderyhmän suhteessa. Ohjaaminen on aina tavoitteellista. Ohjaajuus rakentuu ohjaajan omasta itsetuntemuksesta, taidoista ohjata yksilöitä ja ryhmiä, erilaisten ihmisten kohtaamisen taidoista, suunnittelukyvyistä ja vuorovaikutustaidoista sekä taidosta arvioida omaa toimintaansa. Ohjaajan on osattava lukea ryhmänsä henkilökemioita sekä muokattava esimerkiksi ilmapiiriä tilanteen mukaan. Riippuen tilanteesta ohjaaja on joko aktiivisen toimijan tai toiminnan mahdollistajan roolissa. (Kalliola, Kurki & Salmi 2010, 8—9.) Ryhmätoimintaa aloittaessa tiedostettiin, että osallistujien menneisyydessä ja nykyisyydessä voi olla tapahtunut hyvinkin kuormittavia asioita. Tärkeää oli säilyttää ammatillisuus vaikeissa tilanteissa sekä ohjaajan oli myös muistettava pitää omista henkilökohtaisista rajoistaan kiinni (Kalliola ym. 2010, 11).

Ryhmätoiminnassa on olemassa erilaiset kehitysvaiheet, jotka yleisemmin etenevät samassa järjestyksessä. Kehitysvaiheet jakautuvat viiteen osaan, kuten kuvioista 1 pystyy tarkastelemaan. Ensimmäisessä kehitysvaiheessa muodostetaan ryhmä, jossa ohjaajalla on oleellinen rooli toiminnassa, sillä se ei ole vielä vakiintunutta. On myös tärkeää luoda yhdessä säännöt ryhmälle ja tutustua sen jäseniin. Alussa ryhmän sisälle syntyy erilaisia rooleja ja osallistujat pyrkivät löytämään oman paikkansa ryhmätoiminnassa. Toiminnassa näkyy myös valtavirtaisuus, jolloin erilaisia mielipiteitä ei välttämättä uskalleta tuoda vielä esille. Toisessa kehitysvaiheessa ryhmäläisten persoonallisuudet alkavat tulla paremmin näkyville. Lisäksi siinä uskalletaan jo tuoda ilmi enemmän eriäviä mielipiteitä. Kuitenkin haasteena voi olla, että ryhmäläiset eivät kuuntele toisiaan. Ryhmän

sisällä muodostuu sisäinen hierakia ja ryhmän ollessa suurempi, voi muodostua pienempiä ryhmiä. (Airaksinen ym. 2015, 16—17.)

Kolmannessa kehitysvaiheessa muodostetaan ryhmätoiminnan normit ja roolit. Ryhmän yhteenkuuluvuuden tunne kasvaa ja ristiriitaisiin tilanteisiin ei usein päädytä, koska toisten erilaiset mielipiteet siedetään paremmin. Näin opitaan myös tekemään kompromisseja ryhmätoiminnassa. Neljäs kehitysvaihe on ajanjaksoa, jossa ryhmäläiset toimivat hyvin yhdessä ja jokainen tietää oman asemansa. Vuorovaikutus ryhmäläisten kesken on avointa ja rehellistä sekä jokainen tunne on sallittu. Ryhmätoiminnan kehityksen viimeinen vaihe on hajoamisvaihe. Tämä tapahtuu silloin, kun ryhmä on aloitettu tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Ryhmäläiset voivat kokea loppumisesta hyvin laaja-alaisia tunteita haikeudesta helpotukseen. (Airaksinen ym. 2015, 16—17.) Ryhmäprosessin kehitysvaiheet tapahtuvat yleensä hyvin samankaltaisesti ryhmästä ja sen pituudesta riippumatta (Kalliola ym. 2010, 108—109).

KUVIO 1. Ryhmän kehitysvaiheet (Airaksinen ym. 2015, 17 muokattu)

6.1.2 Luovat menetelmät

Luovat menetelmät ovat hyvin laaja kirjo erilaisia menetelmiä, joita pystyy käyttämään esimerkiksi ohjauksen tukena. Kaiken taustalla on auttaa etsimään ja löytämään asioille, jotka eivät ole vielä sanallisella tasolla, muotoja ja sanoja. Luovien menetelmien tavoitteena ja tarkoituksena on voimaannuttaa asiakasta. (Salo-Chydenius 2017.) Lisäksi luovat menetelmät voivat auttaa henkilöä ymmärtämään paremmin itseään sekä toisia ihmisiä. Sen avulla ihminen voi laajentaa

näkökulmiaan ja ajatuksiaan sekä taiteen kautta voidaan saada informaatiota elämän tärkeistä asioista ja kokemuksista. (Airaksinen ym. 2015, 13-14.)

Grincevicius & Kupcikiene (2015, 68) määrittelevät luovuuden tarkoittavan kykyä ajatella epätavallisesti. Luova toiminta tuottaa tekijälleen aina jotain uutta, ja sitä kautta ihminen pystyy tutkimaan sekä ilmaisemaan itseään vapaammin. Luovassa tekemisessä ihmisen mieli ei ole sidoksissa pelkästään nykyhetkeen, vaan sen kautta voidaan esimerkiksi luoda tulevaisuudenkuvia ja tarkastella menneisyyden tapahtumia. (Airaksinen ym. 2015, 10.)

Luovaa ryhmätoimintaa voi käyttää monipuolisesti useiden eri asiakaskuntien kanssa iästä riippumatta. Luovissa menetelmissä tärkeää ei ole toiminnan lopputulos vaan itse tekemisen prosessi sekä merkityksien löytäminen (Parviainen 2007, 208–209). Luovalla toiminnalla voidaan myös lisätä osallistujien uskoa tulevaan ja kehittää omien tunteiden käsittelyä. Puitteet luovassa ryhmätoiminnassa tulee olla turvalliset ja luottamukselliset. (Huhtinen-Hildén & Isola 2019). Mitä turvallisemmaksi osallistuja tuntee olonsa, sitä luovempaa toimiminen on (Airaksinen ym. 2015, 10).

6.2 Osallistuva havainnointi

Opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelmänä käytettiin osallistuvaa havainnointia. Tieteellisestä tutkimusta tehdessä havaintojen tulee olla suunnitelmallisia, luokiteltuja, johdonmukaisia sekä ennakkoon rajattuja. Havaintoja tulee tehdä ja tulkita tietoisesti, jotta ilmiöstä saadaan kokonaisvaltainen kuva. Havainnoista saatava informaatio on aina asetettava yhteen sitä koskevan teorian ja käsitteiden kanssa. Tutkijan on myöskin ymmärrettävä mitä hän tutkii sekä tutkimuksensa tavoitteet, jotta havainnointi voi onnistua oikeaoppisesti. (Vilkkä 2018, 156–172.)

Osallistuvassa havainnoinnissa sosiaalinen vuorovaikutus yhdessä tutkijan ja tutkimukseen osallistujien kanssa on oleellinen osa tiedonhankintaa. Havainnointimenetelmässä pidetään tärkeinä tutkimusprosessiin osallistuvien tietoa sekä eri-

laisia näkökulmia asioista. Osallistuvassa havainnoinnissa ryhmässä keskustelemisen koetaan tuovan parhaiten esiin eri mielipiteitä ja näkemyksiä. Tutkijan tavoitteena on oppia ilmiöstä lisää sekä kunnioittaa osallistujia ja heidän tietämystään asioista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82–83.)

Ryhmätoiminnassa mukana oli kaksi ohjaajaa, joista toinen vuorollaan ohjasi ja toinen havainnoi. Havainnoitsija kirjasi ylös asioita, jotka oli ennalta määrätty havaintomatriisissa sekä myös sen, jos huomasi ryhmän toiminnassa jotain poikkeavaa. Ryhmässä pyrittiin tuomaan tyttöjen omaa ääntä kuuluviin ja tarkastelemaan joka tapaamiskerran luovia tuotoksia yhdessä, mikäli osallistujat näin halusivat. Jotta osallistuva havainnointi onnistuu, täytyy molempien ohjaajien päästä osaksi yhteisöä, jota tarkastellaan. Osallistuvassa havainnoinnissa ohjaaja myös liittyy tutkimuskohteen toimintaan niillä ehdoilla, jotka sopivat ryhmälle. (Vilkkä 2007, 44–45.) Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimukseen tasapainoillen osallistumattomuuden, kiinnostuksen sekä vahvan osallistumisen välillä (Vilkkä 2018, 156–172). Tämä toikin tutkijan rooliin omat haasteensa.

Osallistuvassa havainnoinnissa käytettiin apuna taulukkoa, jota kutsutaan havaintomatriisiksi (liite 1.). Havaintomatriisi on laaja, mutta helposti omaksuttava taulukko, jossa esitetään tyypillisesti useita muuttujia (Tilastokeskus n.d). Havaintomatriisi oli jaettu jokaisella ohjauksella samoihin kategorioihin, joita oli muun muassa osallistujan tunteiden ilmaiseminen, toimintaan keskittyminen sekä ajatus tulevaisuudesta. Sen avulla pystyttiin helpommin havainnoimaan haluttuja asioita niin osallistujissa kuin ryhmässäkin. Lisäksi havaintomatriisia käyttäen saatiin kerättyä aineistoa ryhmässä esille nousevista asioista. Havaintomatriisi toimi myös tutkijoille osallistuvan havainnoinnin tukena ryhmätoiminnassa ja aineistoa läpikäydessä.

Jokaisen ryhmäkerran jälkeen kerättiin myös Google Formsissa tehdyn palautekyselyn avulla informaatiota muun muassa ryhmän sisällön mielenkiinnosta, uuden oppimisesta sekä muita sen ryhmäkerran teeman liittyviä suljettuja ja avoimia kysymyksiä (liite 2). Google Forms on ohjelma, jonka avulla voi laatia muun muassa erilaisia kyselylomakkeita (Metropolia 2020). Kyselyä käytettiin osallistuvan havainnoinnin tukena ryhmätoiminnassa, jolla pyrittiin luotettavampaan tietoon. Ryhmään osallistujilta onkin hyvä pyytää palautetta, sillä sen pohjalta voidaan

kehittää uusia toimintatapoja. Palautetta on oleellista saada myös sen takia, että ohjaajat saavat tietoa ryhmän onnistumisesta. (Airaksinen ym. 2015, 22.)

7 TULEVAISUUSKUVIA -RYHMÄ

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin Tampereen Tyttöjen Talon tiloissa suljettuna ryhmätoimintana helmikuusta 2020 lähtien. Ryhmäkertoja suunniteltiin kuusi kappaletta, sillä toiminnasta haluttiin saada opinnäytetyön kannalta ideaalisen pituinen. Kuusi kertaa uskottiin olevan potentiaalinen kesto kyseiselle ryhmälle, jotta pystyttiin luomaan vuorovaikutuksellinen suhde ohjaajien ja osallistujien kesken sekä saamaan tarvittava määrä aineistoa. Osallistujamäärä ryhmässä oli rajallinen, sillä ryhmäläisille haluttiin taata luotettava ja turvallinen ilmapiiiri. Ryhmälle laadittiin myös ikäsuositus, joka kohdennettiin 16-28-vuotiaille nuorille. Koettiin, että mikäli ryhmäläiset olisivat olleet tästä nuorempia olisi heidän elämäntilansa ja elämänkatsomuksena ollut täysin erilainen kuin vanhempien ryhmäläisten. Nuoremmilla osallistujilla ei olisi ollut välttämättä valmiuksia pohtia tulevaisuuttaan yhtä kattavasti.

7.1 Ryhmän toiminta

Ryhmä toteutettiin pääasiassa keskustelevana, jossa joka kerran aikana käytettiin toiminnassa mukana luovaa menetelmää. Luovat menetelmät valikoitiin harjoitteen, tukien teoreettista tietoa. Ryhmätoiminnassa pyrittiin siihen, että menetelmät soveltuivat jokaiselle osallistujalle, ilman aikaisempaa osaamista tai kokemusta. Luovia menetelmiä käyttäen tyttöjä autettiin hahmottamaan tulevaisuudenkuviaan, ilman pakollista tarvetta sanoittaa omia tuntemuksiaan. Ryhmässä tärkeää oli, että jokainen osallistuja sai tuoda haluamiaan asioita esille oman tahdonsa mukaisesti (Airaksinen ym. 2015, 21). Ryhmään osallistuminen oli täysin vapaaehtoista tytöille. Kuitenkin alaikäisten osallistujien huoltajille annettiin ryhmästä tutkijoiden laatima tiedote (liite 3), jossa kuvattiin ryhmän tarkoitusta ja toimintaa.

Tulevaisuuskuvia -ryhmä alkoi tiistaina 4.2.2020 ja sen tuli päättyä tiistaina 17.3.2020. Yhteiskunnassa vallinneen koronaepidemian takia viimeinen ryhmäkerta järjestettiin etäyhteyksien avulla 6.5.2020. Ryhmä kokoontui joka kerta tiistaisin kello 16.30 – 18.00. Ryhmään ilmoittautui aluksi seitsemän henkilöä, mutta

vakituisia osallistujia toiminnassa kävi kolme. Osallistujiin viitataan tekstissä osallistuja 1, osallistuja 2 ja niin edelleen, ylläpitäen ryhmäläisten yksityisyyttä.

Ryhmän kantavana luovana prosessina oli ohjaajien luoma elämänpuu (liite 4.). Elämänpuuhun oli suunniteltu jokaisen ryhmäkerran teemaan mukaiset täytettävät kohdat. Elämänpuumenetelmän tavoitteena on arvioida ja tuoda esiin henkilökohtaisia kokemuksia ja omia tavoitteita elämässä. Elämänpuu on hyvin sovellettavissa eri asiakasryhmien kanssa. (Rouvinen-Kemppinen & Kemppinen 2000, 110.)

Ryhmäkertojen käytännön järjestelyt tehtiin hyvissä ajoin ennen ryhmän alkua. Tähän lukeutui ryhmätilan järjestely ryhmälle sopivaksi ja tarvittavien materiaalien kokoaminen sekä välipalan esille laittaminen. Käytännön järjestelyiden lisäksi jokaisen kerran jälkeen osallistujilta kerättiin kirjallinen palaute ryhmäkerrasta, jonka avulla saatiin tietoa muun muassa sen kerran toimivuudesta. Kerätty palaute oli osa aineistonkeruuta, jota hyödynnettiin tuloksia tarkasteltaessa.

Jokaiselle ryhmäkerralle luotiin omat ohjaussuunnitelmat (liite 5.), jotka pitivät sisällään muun muassa aikataulutuksen ja tarvittavat työvälineet. Ohjaustaulukon avulla ohjaaja oli aina tietoinen seuraavasta vaiheesta ja kykeni tarpeen vaatiessa joustamaan aikatauluissa. Suunnitelmallisuus onkin oleellista ohjaamisessa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tarpeen vaatiessa hyvin laaditun suunnitelman avulla on helpompi muokata ohjausta. Esimerkiksi aikataulua on helpompi soveltaa, kun se on ollut etukäteen tarkasti tiedossa. (Kalliola ym. 2010, 84.)

7.2 Orientaatio

Ensimmäisen ohjauskerran teemana oli ryhmäytyminen sekä alkavan ryhmän sisällöstä kertominen, eli orientaatio. Seitsemästä ilmoittautuneesta kolme oli paikalla. Yhdestä ryhmäläisestä tiedettiin ennalta, että hän oli toisessa ryhmässä, jonka takia ei päässyt osallistumaan. Ensimmäinen ryhmäkerta aloitettiin istuen lattiatyynyillä piirissä. Aluksi osallistujille kerrottiin ryhmän sisällöstä. Tytöille tuo-

tiin esille tietoa opinnäytetyöstä sekä siitä, miksi toisella ohjaajista oli havaintomatriisi, jota täytti ryhmäkertojen aikana. Ensin piirissä jokainen osallistuja sai valita lattialle ripotelluista Pohjolan voimaeläinkorteista (liite 6) yhden itseään houkuttelevan kortin ja kertoa, miksi valitsi juuri sen. Lisäksi ryhmäläiset esittäytyivät toisilleen ja kertoivat lapsuuden haaveammattinsa. Työiltä kysyttiin myös odotuksia ryhmästä ja yhdessä vielä suunniteltiin yhteiset säännöt.

Ensimmäinen virallinen työvaihe oli elämänpuun tekeminen, jota täytettiin jokaisella kerralla. Tytöt saivat valita tekevätkö itse puunsa vai valitsevatko ohjaajien suunnitteleman puun. Kaikki ryhmäläiset halusivat itse piirtää puunsa. Elämänpuuhun täytettiin kategoriat ”lempieläin”, ”minulle iloa tuo” ja ”minulle tärkeää on”. Nämä kohdat käytiin yhdessä läpi sekä samalla tutustuttiin paremmin. Toisena työvaiheena tehtiin kirje itselle, joka oli tarkoitus avata viimeisellä kerralla. Työvaiheessa oli annettu apukysymyksiä, joita tytöt pystyivät käyttämään kirjoittaessaan kirjettään. Osallistuja 2 ei halunnut kirjoittaa kirjettä, vaan piirsi sen sijaan kuvan.

Jokainen tyttö osoitti kiinnostustaan ryhmään sekä tehtäviin. He keskittyivät ja osallistuivat toimintaan aktiivisesti. Ryhmän aikana keskusteltiin muun muassa siitä, miten tytöt yleisesti kokivat tulevaisuuden ja, miten he siihen suhtautuvat. Keskustelussa nousi esiin ilmastonmuutos, kuinka se tulee vaikuttamaan elämään sekä, miten pitäisi ottaa jokainen ihminen huomioon päätöksiä tehdessä. Osa ryhmäläisistä oli avoimin mielin tulevaisuudesta ja halusi hyvää tulevaisuudelta. Jotkut kuitenkin elivät päivä kerrallaan, eivätkä halunneet miettiä asioita liian pitkälle. Ryhmäläisten keskuudessa myös koettiin, että tulevaisuus on joskus hyvä ja joskus pelottava.

7.3 Voimavarat ja vahvuudet

Toisen ohjauskerran aiheena oli tutustua omiin voimavaroihin ja vahvuuksiin. Osallistujia oli tällä ryhmäkerralla viisi seitsemästä. Yhden osallistujan kohdalla tiedettiin, ettei tämä toisen ryhmän vuoksi pääse osallistumaan. Toisesta ei tälläkään kertaa ollut kuulunut mitään.

Ryhmä aloitettiin piirissä lattialla. Toisen kerran teeman ollessa voimavarat ja vahvuudet aloitettiin työskentely ”minussa asuu”-korttien avulla (liite 5), joissa luki erilaisten hahmojen nimiä, kuten esimerkiksi Aku Ankka. Näin hahmojen kautta osallistuja pystyi kertomaan jotain itsestään sekä sen, miksi valitsi kyseisen kortin. (Ryhmärenki n.d.) Tässä vaiheessa tytöt valitsivat itseään puhuttelevimmat kortit. Osallistuja 2 ei kuitenkaan löytänyt itselleen sopivaa korttia, joten hän tyytyi kuuntelemaan kierroksen ajan. Valintojen jälkeen ryhmässä keskusteltiin hahmojen tuomista piirteistä ja niihin liittyvistä ajatuksista. Varsinkin osallistuja 1 toi hyvin esiin omaa luonnettaan verrattuna valitsemaansa hahmoon. Hahmokorttien jälkeen valittiin vielä omaan luonteeseen sopivimmat kortit Ryhmärenkin (n.d.) muutuskorttien avulla. Muutuskorteissa luki erilaisia persoonaa kuvaavia adjektiiveja. Kaikki osallistujat valitsivat itseään kuvaavan kortin, ja osasivatkin keskustelussa tuoda hyvin esille luonteenpiirteitään. Alkupiirin jälkeen yksi osallistuja poistui kesken ryhmän.

Piirissä käytyjen keskustelujen pohjalta haluttiin vielä aloituksessa herätellä tyttöjä tunnistamaan erilaisia olemassa olevia voimavaroja. Osallistujille kerrottiin ennen tehtävänantoa, mitä voimavarat tarkoittavat ja millaisia asioita ne voisivat olla. Ryhmäläisille annettiin tehtäväksi kirjoittaa isolle liitutaululle mieleen tulevia yleisiä voimavaroja. Tytöt määrittelivät taululle voimavaroiksi muun muassa rakkauden, ystävät, ulkoilun, sosiaalisuuden, lemmikit ja uimisen. Edellä mainitut sanat olivat osallistujien mielestä arjen jaksamisessa auttavia tekijöitä.

Virallisena työvaiheena täytettiin ensimmäisellä kerralla tehtyjä elämänpuita. Osallistujat 4 ja 5 eivät olleet tehneet puuta ensimmäisellä kerralla, joten he saivat ohjaajilta valmiiksi tehdyn puun. Täytettäväksi kohdiksi oli valittu teemaan sopivasti ”asioita, joissa olen hyvä”, ”asiat, jotka tuovat minulle voimaa” sekä ”vahvuuteni tyttönä”. Kaksi ensimmäistä kohtaa tuntuivat olevan tytöille helppoja, mutta ”vahvuuteni tyttönä” tuotti kaikille vaikeuksia.

Luovaksi menetelmäksi valikoitui toisella kerralla mustetyöskentely, jossa osallistujat saivat piirtää itselleen voimakuvan tai kirjoittaa voimalauseen musteella. Mustetyöskentely ei ollut kenellekään entuudestaan tuttu, joten se herätti paljon kiinnostusta. Osallistujille näytettiin aluksi eri tekniikoita musteen kanssa työskentelyyn, jotta tytöt saisivat osviittaa siitä, mitä kaikkea musteella voisi tehdä. Osalle

työtapa tuntui vaikealta, sillä musteen kanssa piti olla hyvin varovainen, ettei se leviä.

7.4 Tietoiseksi tulevaisuuden unelmista

Kolmannen kerran teemana oli herätellä tyttöjä tietoiseksi tulevaisuuden unelmista. Seitsemästä osallistujasta kolme oli paikalla. Yksi osallistujista oli henkilö, joka oli aikaisemmalla kerralla poistunut kesken ryhmän, mutta halusi tulla vielä kokeilemaan ryhmässä oloa.

Ryhmäkerta aloitettiin istuen piirissä lattialla. Lattialle oli levitetty unelmakortteja (liite 5). Kortit pitivät sisällään erityyppisiä lauseita, jotka muun muassa nostattavat ja kannustavat ihmisiä kohti unelmiaan. Ryhmäläiset saivat valita mieleisen määrän kortteja ja niiden merkitykset käytiin yhdessä läpi. Jokaisen osallistujan kortit olivat positiivisuuteen ja itsensä hyväksymiseen suuntaavia. Tyttöjä kehoitettiin pitämään kortit vielä itsellään kierroksen päätyttyä.

Ennen luovaa työvaihetta ryhmässä tehtiin ”tulevaisuus-metafora” tehtävä, jonka tarkoituksena oli kirjata ylös paperille kaikkea, mitä käsite ”tulevaisuus” toi tyttöjen mieleen. Tehtävän tavoitteena oli auttaa huomaamaan miten erilaisia asioita tämä sana voikaan tarkoittaa. (Rouvinen-Kemppinen & Kemppinen 2000, 16.) Tehtävällä pyrittiin tuomaan tyttöjä tietoiseksi omasta ajattelustaan ja suhtautumisestaan tulevaisuutta kohtaan.

Luovana työvaiheena oli unelmien aarrekartan teko kategorioiden avulla. Aarrekartta-työtapa on oiva väline unelmien työstämiseen, mutta se antaa henkilölle myös erinomaisen mahdollisuuden tutustua itseensä erilaisesta näkökulmasta. (Harju 1999, 99). Kategoriat tehtävään olivat, millainen on unelmien koti, millaisia tytöt ovat tulevaisuudessa sekä perhe ja ystävät. Aarrekartta työskentely toteutettiin leikkaamalla lehdistä kuvia ja sanoja. Unelmien aarrekartta koettiin mukavaksi tavaksi käydä läpi unelmia ja tavoitteita. Tytöt kokivat, että kategoriat helpottivat, mutta kuitenkin samalla rajoittivat kuvien etsintää.

Muuten ryhmäkerran ohjaussuunnitelma sujui suunnitelmien mukaan, mutta aikaa haluttiin unelmien aarrekartan tekemiseen enemmän kuin ohjaussuunnitelmassa oli määritelty. Näin ollen tutkijat tekivät päätöksen, että elämänpuun täyttäminen siirrettiin seuraavalle kerralle, jotta saatiin lisää aikaa aarrekartan tekemiseen.

7.5 Kokemus tulevaisuudesta

Neljännän ohjauskerran teemana oli tutkia tyttöjen kokemusta tulevaisuudesta. Osallistujista kolme saapui paikalle ryhmään. Alussa osallistujat 1 ja 2 istuivat ryhmähuoneessa ja juttelivat niitä näitä. Tuntui, että molemmat olivat puheliaalla päällä, joten tytöille annettiin aluksi aikaa ihan vain juttelulle.

Ryhmäkerta aloitettiin lankakerä -harjoituksella, jossa lankarullaa heitettiin osallistujalta toiselle niin, että jokainen piti rullaa eteenpäin heittäessään langasta kiinni. Näin saatiin muodostettua lankaverkko osallistujien väliin. Harjoituksessa se kenellä kerä oli, kertoi viikonlopustaan parhaimman asian. Kun kerä oli kertaalleen kiertänyt kaikki, halusivat osallistujat sen kiertävän vielä kerran, jotta langasta saatiin kunnan verkko ryhmäläisten välille. Toisen kierroksen aiheeksi valittiin unelmamatka ja supervoima. Kaikki osallistujat vastasivat jokaiseen kohtaan ja niistä saatiinkin hyvää keskustelua aikaiseksi.

Ennen ensimmäistä työvaihetta keskusteltiin tulevaisuuden rajoitteista ja uskomuksista. Työvaiheessa täytettiin elämänpuuta. Neljännen kerran kategoriat puuhun olivat ”lapsuuteni haave”, ”tavoittelen tulevaisuudessa”, ”mitkä tekijät ovat vaikuttaneet tulevaisuuden ajatteluusi positiivisesti”, ”onko jokin vaikuttanut tulevaisuuden päätöksiini negatiivisesti”, ”kokemukseni tulevaisuudesta” ja ”onko jokin asia, mikä pelottaa tulevaisuudessa”. Elämänpuun täyttö tuntui tällä kerralla olevan kaikille hankalaa, sillä kysymykset alkoivat olla hyvin syvällisiä. Varsinkin osallistuja 3 ei tuntunut saavan mitään tekstiä puuhunsa, mutta suullisesti kuitenkin puhui paljon siitä, miten lannistavasti oma perhe on vaikuttanut tulevaisuudenkuvaan.

Toisessa työvaiheessa jatkettiin unelmien aarrekarttojen tekoa tyttöjen toiveesta. Osallistujat 1 ja 2 löysivät nopeasti erilaisia kuvia ja tekstejä karttaansa, mutta

osallistuja 3:lla oli tässä vaikeuksia. Tekemisen yhteydessä ryhmässä puhuttiin paljon tulevaisuuden ajatuksista. Osallistajat jakoivat myös ajatuksiaan koskien Tyttöjen Talon toiminnan vaikutusta nyt ja tulevaisuudessa. Varsinkin osallistajat 1 ja 3 olivat paljon äänessä, kun taas osallistuja 2 tuntui ottavan enemmän kuuntelijan roolia.

7.6 Identiteetti osana tulevaisuutta

Ryhmäkerran teemana oli sukupuolen vaikutus tulevaisuuteen. Ryhmäläisiä oli paikalla neljä seitsemästä. Ryhmäkerta aloitettiin kysymällä tämänhetkisiä tunteuksia tai mitä teki viikonloppuna. Tytöt toivat jokainen vuorollaan omia ajatuksiaan ja tunteuksiaan esille. Yhden osallistujan keskittyminen vaikutti haasteelliselta, mutta hän kuitenkin osallistui keskusteluihin ja kuunteli muita ryhmäläisiä.

Viidennen kerran aloitukseen sisältyi teoriaa siitä, mitä tarkoittaa sukupuoli-identiteetti ja sukupuolisensitiivisyys sekä miten kyseiset asiat voivat mahdollisesti vaikuttaa elämässä. Teoriaosuuden jälkeen katsottiin ryhmähuoneen televisiolta yhdessä lyhyt osio Youtubesta löytyvästä Be a Lady They Said- videosta. Tytöt kokivat, että videon sanoma on totta ja siinä näytetään selvästi, kuinka paljon naisilta vaaditaan erilaisia asioita, välillä hyvin ristiriitaisestikin.

Ensimmäinen työvaihe oli vesivärimaalauksella erilaisia tekniikoita käyttäen. Luovan työvaiheen aikana keskusteltiin, kuinka naisen asema eroaa yhteiskunnassa ja kuinka sukupuoli vaikuttaa tiettyihin asioihin. Ryhmässä tuli ilmi, että naisilta saatavaa puuttua itsevarmuutta sekä monella oli kokemusta siitä, että omia unelmia on rajoitettu perheen ja yhteiskunnan puolesta.

Toinen työvaihe oli viimeisen kohdan täyttäminen elämänpuuhun. Tällä kertaa vastattiin kysymykseen ”miten sukupuolesi vaikuttaa elämääsi ja ratkaisuihisi?” Mikäli ryhmäläinen halusi, hän sai kertoa, miten sukupuoli vaikutti elämään ja ratkaisuihin, vai vaikuttiko se millään tavalla.

7.7 Ryhmän lopetuskerta

Viimeisellä kerralla oli tarkoitus koota ryhmäkokonaisuutta yhteen. Ryhmäkerta olisi aloitettu Ovi-korteilla (liite 5), joiden avulla olisi herätelty pohtimaan, minkä mahdollisen oven ryhmäläinen avaisi tulevaisuuteensa. Tyttöjen valitsemat ovet olisi käyty ringissä yhdessä läpi keskustellen. Ovi-korttien jälkeen olisi käyty keskustelua ryhmäprosessista ja jaettu ajatuksia tulevaisuudesta tällä hetkellä.

Ensimmäinen työvaihe olisi ollut elämänpuun täydentäminen ja tarkasteleminen. Ryhmässä olisi keskusteltu siitä, miltä puun tekeminen on tuntunut ja onko oivaltanut jotain uutta puun rakentamisen aikana. Ryhmäläisten halutessa olisi käyty elämänpuiden kohtia läpi. Toisena työvaiheena olisi ollut unelmien aarrekarttojen läpikäyminen ja tarkasteleminen. Yhdessä pohdittaisiin, että millaisia ajatuksia tämä luova työ on herättänyt tulevaisuutta kohtaan.

Kolmas työvaihe olisi ollut sanataidetta, jossa olisi luotu yhteen isoon pohjaan erilaisista leikatuista sanoista ajatus tulevaisuudesta. Tämä olisi ollut yhteinen luova tuotos viimeiselle kerralle, joka olisi vetänyt ryhmän sisältöä kokoon. Lopuksi olisi palautettu ensimmäisellä kerralla kirjoitetut kirjeet ja keskusteltu siitä, ovatko tyttöjen ajatukset muuttuneet matkan aikana. Viimeiseksi osallistujat olisivat täyttäneet Tyttöjen Talon itsearviointilomakkeen.

Covid-19 epidemian takia ei voitu kyseistä ryhmäkertaa järjestää suunnitelman mukaisesti Tampereen Tyttöjen Talolla. Lopetuskerta pidettiin kuitenkin Whereby-ohjelman välityksellä virtuaalisesti keskiviikkona 6.5.2020. Ryhmään osallistui neljä tyttöä. Viimeistä kertaa ei pystytty toteuttamaan ohjaussuunnitelman mukaisesti, sillä ei voitu olettaa, että osallistujilta löytyisi tarvittavat työskentelyvälineet luovalle toiminnalle. Ryhmän lopetuskerta järjestettiin kuitenkin pääasiassa keskustelevana, jossa toiminnallisena osuutena oli esitellä yksi kodin lempiesineistä sekä kuvailla yhdellä sanalla tämänhetkisiä ajatuksia tulevaisuudesta.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa tuodaan esille tutkijoiden löytämät keskeisimmät teemat ja havainnot ryhmäprosessin aikana kerätystä aineistosta osallistuvan havainnoinnin sekä palautekyselyiden pohjalta (liite 1, liite 2). Tuloksissa pyrittiin saamaan mahdollisimman laaja ja monipuolinen katsaus nuorten tulevaisuudenkuviin ja niihin vaikuttaviin tekijöihin sekä sukupuoli-identiteetin vaikutuksesta osana tulevaisuutta. Ryhmän tavoitteena oli pyrkiä voimaannuttamaan nuoria ajattelemaan tulevaisuuttaan ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä auttaa nuoria pohtimaan, mistä heidän tulevaisuudenkuvansa muodostuvat. Näin myös rohkaistiin osallistujia tutustumaan paremmin itseensä. Tulosten selvittämiseksi jokaisesta osallistujasta ja ryhmäkerrasta tehtiin yksilölliset yhteenvedot, joista etsittiin muun muassa yhteneväisyyksiä esimerkiksi perheen vaikutuksesta omaan tulevaisuuteen. Erityisesti jokaisesta osallistujasta tehdystä yksilöllisestä yhteenvedosta pyrittiin paikantamaan heidän omakohtaista kehitystään ryhmän aikana. Tekstissä ryhmäläisiin viitataan tarvittaessa termeillä osallistuja 1, osallistuja 2 ja osallistuja 3 ja niin edelleen.

8.1 Tulevaisuudenkuviin vaikuttavat tekijät

Osallistuvan havainnoinnin avulla kerätyn aineiston pohjalta tyttöjen tulevaisuudenkuvaan vaikuttavia tekijöitä oli hyvin laaja kirjo. Ryhmäkerroista tehtyjen yhteenvedojen kautta saatiin hyvin selville tyttöjen tulevaisuudenkuvaan vaikuttavat pääteemat, joita olivat lähipiiri, kulttuuri sekä yhteiskunta. Nämä pääteemat tulivat ilmi pitkälti koko ryhmäprosessin ajan. Aineistoa tarkasteltaessa nousi kuitenkin ilmi, että kyseiset tekijät olivat pääasiassa melko negatiivisia.

Lähipiiri, joista erityisesti perhe ja vanhemmat vaikuttivat tyttöjen kokemukseen tulevaisuudesta kielteisesti. Osallistujilla oli kokemus, etteivät he olleet saaneet tarpeeksi rohkaisua vanhemmiltaan. Esimerkiksi erinäisiin koulutuksiin hakiessa tytöiltä oli noussut tunne, etteivät vanhemmat antaneet tukea koulutusalaan valittaessa. Yleisesti vanhemmat kannustivat hakemaan hyvätuloiseen ammattiin riippumatta siitä, vastasiko se nuoren omia mielenkiinnon kohteita.

Aineistoa analysoidessa yhdeksi merkittäväksi vaikuttavaksi tekijäksi tyttöjen tulevaisuudenkuvassa nousi myös kulttuuri. Ryhmässä huomattiin eroavaisuuksia kulttuurien välillä. Yksi ryhmäläinen kertoi, että oli olemassa tiettyjä sääntöjä ja tapoja, mitä piti noudattaa afrikkalaisessa kulttuurissa. Kyseisessä kulttuurissa oli omanlainen polkunsä, jota kehoitettiin noudattamaan.

Tulevaisuuskuvia -ryhmän ryhmäkerroilla kerätyn aineiston pohjalta havaittiin, että yhteiskunnalla oli myös oleellinen vaikutus tyttöjen tulevaisuudenkuvan muodostumisessa ja kehittämisessä. Yhteiskunnan koettiin määrittelevän liikaa, miten pitäisi toimia, ja millainen tulisi ihmisenä olla. Tässä yhteydessä tunnistettiin myös sukupuoleen liittyvät stereotyyppit, joita yhteiskunta yhä monesti asettaa. Osallistujat toivat esiin kokemuksen siitä, että sukupuolen ajatellaan edelleen olevan este esimerkiksi koulutukseen tai työhön hakiessa. Lisäksi yhteiskunnallisella tasolla koulun henkilökunnan kannustamattomuudella koettiin olevan vaikutusta tulevaisuuteen. Kaikki tytöistä kokivat, että peruskoulun jälkeisiin jatkokoulutuksiin, kuten lukioon tai korkeakouluihin ei tuettu oman mielenkiinnon pohjalta, vaan katsottiin pääasiassa saavutettuja arvosanoja.

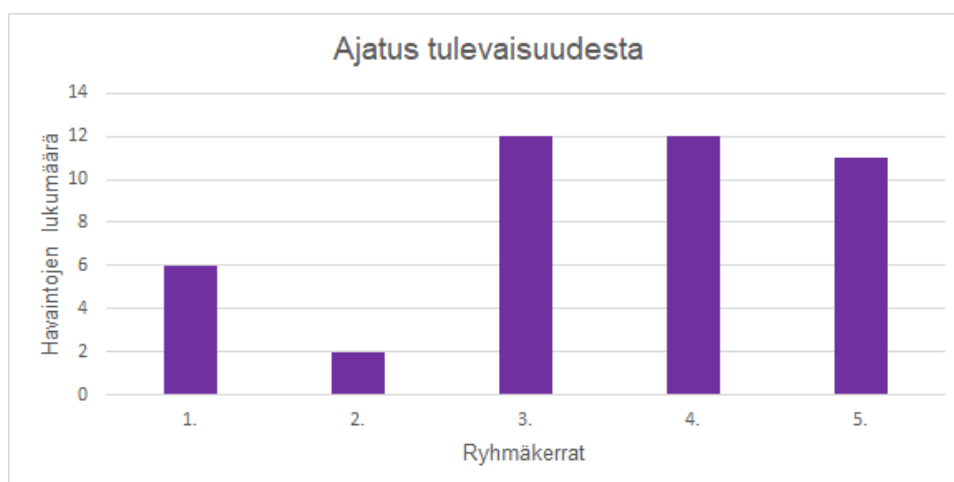
Ryhmäkerroilta kerätyn tiedon mukaan osallistujien tulevaisuudenkuvaan positiivisesti oli vaikuttanut muun muassa Tyttöjen Talon toiminnan kannustavuus ja se, että jokainen ihminen hyväksyttiin sellaisena kuin on. Positiivisesti vaikuttavaksi tekijäksi osallistujat ilmaisivat myös ystäväpiirin tuen. Esimerkiksi Tyttöjen Talolta saatu ystäväpiiri ja yhteisö auttoivat jaksamaan arjessa. Tytöt kokivat, että ystävilta saadun vertaistuen avulla kykeni tarkastelemaan omia valintoja laajemmasta näkökulmasta.

8.2 Nuorten tulevaisuudenkuvat

Ryhmäprosessin alussa keskusteltiin tyttöjen kanssa siitä, miten he näkevät tulevaisuutensa. Osallistuja 1 kertoi, että kokee tulevaisuuden ajattelun hieman haastavaksi ja ahdistavaksi, eikä halua miettiä sitä liian pitkälle. Hän haluaa elää päivä kerrallaan. Osallistuja 2 mainitsi, että haluaa elää virrassa, eikä myöskään

halua ajatella tulevaisuutta pitkälle. Ilmastonmuutos ja Maapallon hyvinvointi kuitenkin huolestutti häntä paljon. Osallistuja 3 toi ilmi, että kokee tulevaisuuden hyvänä, mutta toisinaan pahana.

Kuvioon 2 on koottu ryhmäkerroilla saatujen havaintojen yhteismäärää tyttöjen ajatuksista tulevaisuudesta. Havaintojen määrään vaikutti ryhmäkertojen teemat sekä osallistujien lukumäärä. Havaintomatriisin kohtaan “ajatus tulevaisuudesta” havainnot kirjattiin pääasiassa pystyviivoin, jossa nolla merkintää tarkoitti, että osallistuja ei tuonut ollenkaan esiin ajatuksiaan tulevaisuudenkuvistaan, kun taas 5 merkintää osoitti, että osallistuja toi paljon asioita ilmi tulevaisuudestaan. Kuvioon 2 kirjatusta havainnoista pystyy päättämään, että tytöt toivat jokaisella ryhmäkerralla ilmi käsityksiään tulevaisuudestaan. Kolmannella ja neljännellä ryhmäkerralla ajatuksia tulevaisuudesta oli muita ryhmäkertoja enemmän, sillä niiden teemat olivat tulevaisuuteen suuntautuneita. Havaintojen perusteella huomattiin, että ryhmäprosessin aikana osallistujien ajatuksiin ja ajattelutapoihin tuli muutoksia, esimerkiksi yksi osallistujista uskalsi ryhtyä suunnittelemaan tulevaisuuttaan pidemmällä tähtäimellä.

KUVIO 2. Havaintojen kokonaismäärä tulevaisuuden ajatuksista

Erään ryhmäkerran palautekyselyssä kysyttiin, onko tytöillä tulevaisuudessaan tavoitteita. Kysymykseen vastasivat sen kerran kaikki kolme osallistujaa. Vastausvaihtoehdot olivat “kyllä” ja “ei”, ja vain yhden näistä vaihtoehdoista pystyi valitsemaan. Kaikki osallistujat vastasivat kysymykseen “kyllä”. Mikäli aikaisem-

paan kysymykseen oli vastannut kyllä, tytöt saivat vastata avoimeen jatkokysymykseen, millaisia eri tavoitteita tai unelmia heillä on tulevaisuuteensa. Vastauksia tähän oli muun muassa työpaikan löytäminen ja kouluun pääseminen sekä mielenterveysongelmista kuntoutuminen. Tästä voidaankin päätellä, että kaikilla tytöillä on tulevaisuudessaan tavoitteita. Ryhmän palautekyselyssä kysyttiin myös, kokevatko osallistujat, että pystyvät saavuttamaan unelmansa. Tämä oli suljettu kysymys, johon vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä” ja ”ei”. Kolmesta vastaajasta yksi vastaaja valitsi sekä ”kyllä” että ”ei”, ja kaksi muuta osallistujaa vastasivat ”kyllä”.

Ryhmähavaintojen pohjalta nousi useasti esille osallistujien tavoite tulevaisuudessa hakea muun muassa lukioon ja ammattikorkeakouluun. Koulutus koettiin tärkeänä osana tulevaisuutta. Ryhmäläiset toivat kuitenkin monesti ilmi sen, etteivät ole hakeneet haluamaansa koulutukseen. Syynä taustalla oli ajatus siitä, etteivät kuitenkaan voi päästä opiskelemaan. Myöskään perheeltä ei saatu tähän tukea. Osallistuvan havainnoinnin tulosten tarkastelun kautta tyttöjen tulevaisuuden tavoitteina oli myös parisuhteen löytäminen, perheen perustaminen ja oma koti.

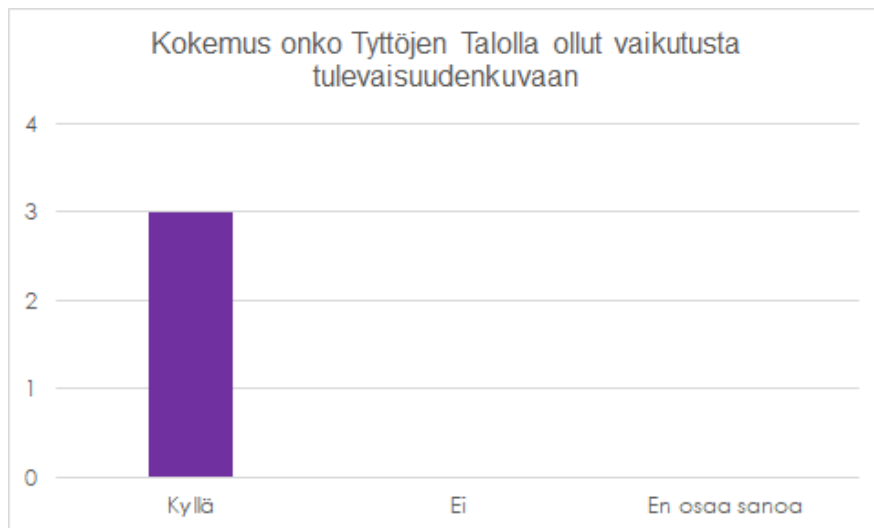
Palautekyselyssä kolmannella ryhmäkerralla kysyttiin, että kokevatko tytöt tulevaisuudenkuvansa positiiviseksi. Tähänkin kysymykseen vastasivat kaikki kolme osallistujaa. Valintaruudun vaihtoehdot olivat ”kyllä”, ”ei” ja ”en osaa sanoa”. Vain yhden vastausvaihtoehdon näistä pystyi valitsemaan. Kaksi osallistujaa vastasi kyselyyn ”kyllä”, josta voidaan päätellä heidän tulevaisuudenkuvansa olleen positiivinen. Yksi osallistuja vastasi kysymykseen ”en osaa sanoa”, josta taas voidaan ajatella, että hän ei tiennyt onko tulevaisuudenkuva negatiivinen tai positiivinen.

Ryhmäkerroilla tehtyjen havaintojen pohjalta osallistujat toivat esille, että näkevät tulevaisuudenkuvansa pääasiassa positiivisina, mutta kuitenkin pystyvyyden tunne osallistujilla ei aina ollut tasainen. Tunne tulevaisuuden positiivisuudesta vaihteli päivän mukaan. Osallistujat kokivat, että tulevaisuutta varjosti sellaiset negatiiviset ulottuvuudet, kuten esimerkiksi lähipiirin vaikutus päätöksiin, ilmastomuutos ja yhteiskunta. Neljännellä ryhmäkerralla keskustelussa nousi esiin, millaisena osallistujat näkivät tällä hetkellä tulevaisuutensa. Tyttöjen vastaukset

tähän olivat pääasiassa hyvin negatiivissävytteisiä. Osallistujat toivat ilmi, että kokivat tulevaisuutensa epävarmana, ei positiivisena ja lannistavana. Osallistujat näkivät kuitenkin, että tulevaisuutta on, mutta he kaikki tunsivat siitä suurta epävarmuutta.

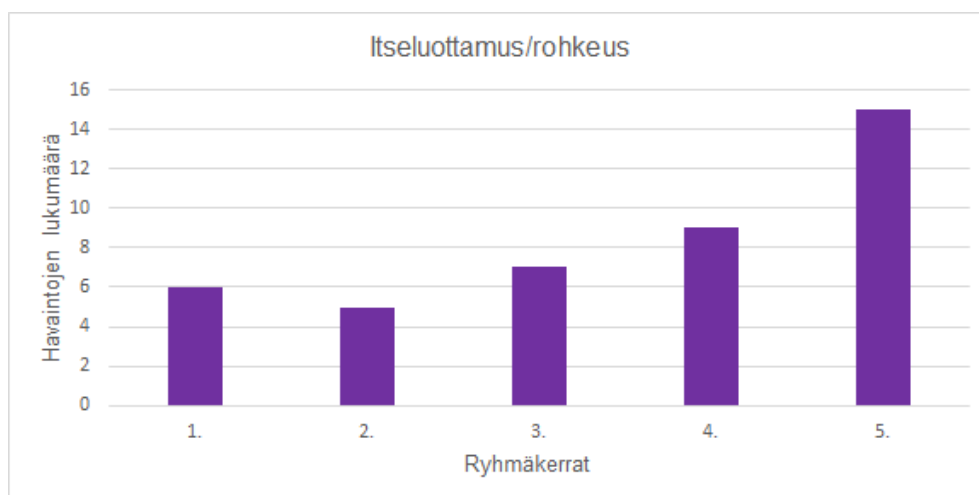
Ryhmässä keskusteltiin myös paljon henkilöistä ja asioista, jotka olivat vaikuttaneet sekä positiivisesti että negatiivisesti muun muassa päätöksiin elämässä. Jokaiselta osallistujilta nousi hyvin samantyyppisiä kokemuksia henkilöistä, jotka olivat vaikuttaneet lannistavasti elämänvalintoihin. Kyseisen ryhmäkerran palautekyselyssä osallistujat kertoivat, että vanhemmat olivat vaikuttaneet negatiivisesti heidän päätöksiinsä. Osallistujat toivat myös ilmi, etteivät olleet saaneet kannustusta ja vanhemmat olivat mitätöineet heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään. Kuitenkin osallistujat toivat kyselyssä esiin myös henkilöitä, jotka olivat vaikuttaneet positiivisesti heidän päätöksiinsä elämässä. Osallistujat mainitsivat, että muun muassa sisarukset olivat kannustaneet heitä sekä erityisesti muusikot olivat vaikuttaneet positiivisesti elämänvalintoihin heidän asenteensa avulla. Yksi vastaajista oli kokenut, ettei ollut ketään, joka olisi vaikuttanut päätöksiin positiivisesti.

Usealla kerralla käytiin keskustelua Tyttöjen Talosta ja sen toiminnasta osana elämää. Neljännellä ryhmäkerralla osallistujilta kysyttiin palautekyselyssä, onko Tyttöjen Talolla ollut vaikutusta heidän tulevaisuudenkuvaansa. Kuviosta 3 pystyy tarkastelemaan, että kolmesta vastanneesta kaikki valitsivat vaihtoehdon "kyllä". Tutkijoiden havaintojen mukaan Tyttöjen Talolla oli ollut suuri vaikutus osallistujien yhteisöllisyyden tunteeseen, joka taas oli tukenut positiivisesti identiteetin ja tulevaisuudenkuvan muodostumisessa. Tyttöjen Talon koettiin olevan kannustava yhteisö, joka tukee sen toimintaan osallistuvien kasvua. Talon rooli koettiin jopa niin suureksi osaksi elämää, ettei yksi osallistujista halunnut ajatella arkea ilman Tyttöjen Talon toimintaa.

KUVIO 3. Onko Tyttöjen Talolla ollut vaikutusta tulevaisuudenkuvaan

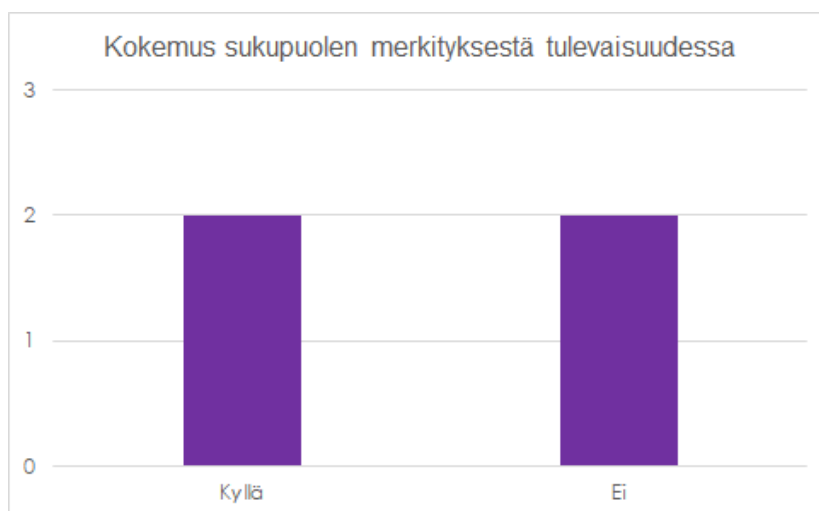
Luvun loppuun tuodaan vielä havaintomatriisiin kirjattu havaintojen määrä osallistujien itseluottamuksesta ja rohkeudesta ryhmän aikana. Kategoria valittiin tarkasteltavaksi havaintomatriisiin, koska haluttiin saada tietoa, onko ryhmällä mahdollisesti vaikutusta tyttöjen itseluottamuksen ja rohkeuden kasvuun. Ryhmäkertojen teemat ja osallistujien lukumäärä vaikutti havaintojen määrään. Havainnot merkittiin havaintomatriisiin pystyviivoin, jossa nolla merkintää tarkoitti, että osallistuja ei ilmaissut ollenkaan rohkeutta tai luottamusta itseensä, kun taas 5 merkintää osoitti paljon itseluottamusta ja rohkeutta osallistujalta. Kuvioista 4 voidaan olettaa, että osallistujien rohkeus ja luottamus itseensä ovat kasvaneet ryhmäprosessin aikana.

KUVIO 4. Osallistujien havaintojen yhteismäärä itseluottamuksesta ja rohkeudesta

8.3 Sukupuoli-identiteetin merkitys tulevaisuudenkuviissa

Opinnäytetyössä tutkittiin lisäksi sukupuoli-identiteetin vaikutusta tyttöjen tulevaisuudenkuviin. Eräässä palautekyselyssä tytöiltä kysyttiin kokevatko he, että sukupuolella on merkitystä tulevaisuudessa. Kysymykseen vastasivat kaikki kolme osallistujaa. Vastausvaihtoehdot kysymykseen olivat ”kyllä” ja ”ei” sekä nämä molemmat vaihtoehdot oli mahdollista valita samanaikaisesti. Kuten kuviosta 5 pystyy tarkastelemaan, kaksi henkilöä oli vastannut, että sukupuolella on merkitystä tulevaisuudessa sekä kaksi henkilöä oli vastannut, että sukupuolella ei ole merkitystä tulevaisuudessa. Tämä tarkoittaa sitä, että yksi osallistujista vastasi molemmat vaihtoehdot ”kyllä” ja ”ei”, josta voidaan päätellä, että hän ei osannut sanoa, että onko sukupuolella merkitystä tulevaisuudessa.

KUVIO 5. Kokemus onko sukupuolella merkitystä tulevaisuudessa

Viidennellä ryhmäkerralla palautekyselyssä kysyttiin kokevatko tytöt heillä olevan yhtäläiset mahdollisuudet menestyä kuin miehillä. Tällä kerralla ryhmään osallistui neljä henkilöä. Linearisessa asteikossa numero 1 tarkoittaa, ettei ole tasavertaisia mahdollisuuksia ja numero 5 merkitsee, että on tasavertaiset mahdollisuudet menestyä kuin miehillä. Kuviosta 6 on mahdollista nähdä, että yksi osallistuja vastasi asteikolla numeron kaksi, kaksi osallistujaa vastasi numeron kolme sekä yksi vastaaja vastasi numeron viisi. Tämä tarkoittaa siis sitä, että yksi ryhmäläinen oli sitä mieltä, että on yhtäläiset mahdollisuudet menestyä kuin miehillä. Kaksi vastanneista oli lineaarisen asteikon puolivälissä ja yksi vastanneista koki,

että yhtäläiset mahdollisuudet menestyä on lähempänä ei tasavertaisia mahdollisuuksia kuin tasavertaisia mahdollisuuksia.

KUVIO 6. Tyttöjen kokemus yhtäläisistä mahdollisuuksista menestyä kuin miehillä

Sukupuolen merkityksestä keskusteltaessa osallistujat kokivat, että jotkut alat ovat edelleen hyvin miesvaltaisia, eivätkä sen takia halunneet hakeutua niihin. He kertoivat, että miesvaltaisilla aloilla olivat kuulleet hyvin rivoa sekä syrjivää puhetta naisista. Tämä vaikutti heidän tulevaisuudenkuviinsa siten, etteivät tytöt välttämättä halunneet hakeutua omien mielenkiinnonkohteiden perusteella tiettyihin koulutusaloihin, koska heillä oli pelkoa syrjinnästä tai kiusoittelemasta. Palauttekyseilyssä tytöt ilmaisivat sukupuolensa näkökulmasta tulevaisuutensa: “aika toiveikkaana, vaikka esimerkiksi työelämässä yleensä miehet korkeammassa asemassa” ja “epävarma”. Kaiken kaikkiaan havaintojen perusteella ryhmään osallistujat kokivat, että pystyvät saavuttamaan yhtäläisesti asioita elämässään. Sukupuolella ei koettu olevan suurta merkitystä valinnoissa tai tulevaisuudenkuviissa. Kuitenkin nähtiin, että yhteiskunnassa on edelleen olemassa tiettyjä normeja, joita naisten olisi hyvä noudattaa.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Tampereen Tyttöjen Talolla käyvien nuorten tulevaisuudenkuvia ja niihin vaikuttavia tekijöitä suljetun ryhmätoiminnan avulla. Ryhmätoiminnassa pyrittiin voimaannuttamaan tyttöjä pohtimaan omaa tulevaisuuttaan. Lisäksi haluttiin saada näkemys siitä, vaikuttaako nuorten sukupuoli-identiteetti tulevaisuudenkuvaan jollain tavalla. Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea ja rohkaista nuoria selvittämään mistä tämänhetkinen tulevaisuudenkuva koostuu. Tutkimustuloksista saatua aineistoa ei voida yleistää, sillä tutkimukseen osallistui vain pieni joukko Tampereen Tyttöjen Talon kävijöistä.

Aineiston tuloksia analysoidessa löydettiin kolme eri pääteemaa, joilla oli oleellinen vaikutus tyttöjen tulevaisuudenkuviin. Pääteemat, joita olivat lähipiiri, yhteiskunta ja kulttuuri kulkivat mukana koko ryhmäprosessin ajan. Kyseisten tekijöiden koettiin vaikuttavan osallistujien tulevaisuudenkuviin pääasiassa negatiivisesti. Osaltaan vaikuttavien tekijöiden vuoksi tytöt eivät aikaisemmin kyenneet tai uskaltaneet tavoitella unelmiaan, mutta ryhmän aikana havainnoitiin, että tyttöjen ajattelutapa tästä muuttui rohkeampaan suuntaan. Esimerkiksi yksi osallistujista ymmärsi, että hänen tekonsa ja päätöksensä olivat vain häntä itseään varten. Räsänen (2002, 94) kuvaa, että vaikka voimaantumista ei voi suoranaisesti antaa toiselle, niin sen saavuttamisessa voidaan kuitenkin rohkaista yksilöä. Ryhmässä pyrittiinkin kannustamaan ja tukemaan osallistujia omissa päätöksissään. Tässä tutkijat kokivat onnistuneensa, sillä ryhmäläisistä huomasi itsevarmuuden kehittymisen sekä rohkeuden lisääntymisen tavoitella omia unelmia.

Ryhmäprosessin aikana pyrittiin valamaan tyttöihin uskoa omasta pystyvyydestä ja kyvystä tehdä itsenäisiä päätöksiä, jonka kautta tähdättiin tyttöjen voimaantumisen tunteeseen. Räsänen (2002, 66) tuokin esille, kuinka voimaantumisen kokemukseen liittyy olennaisesti ihmisen henkinen vahvistuminen sekä oman ymmärryksen ja toimintakyvyn lisääntyminen. Prosessin avulla saatiin selvitettyä tyttöjen tulevaisuudenkuvia syvällisemmällä tasolla, ja osallistujilla vahvistui näkemys siitä, että he voivat esimerkiksi hakea juuri sellaiseen koulutukseen kuin itse haluavat. Rubinin (n.da.) tapaan ryhmäprosessin tarkoituksena oli kehittää osallistujien henkilökohtaista ymmärrystä siitä, kuinka tulevaisuudenkuva rakentuu.

Tietoisuus tulevaisuudenkuvien muodostumisesta lisääntyi ja ryhmäläiset osasivatkin nimetä hyvin niihin vaikuttavia tekijöitä. Tutkijat kokivat, että tulevaisuudenkuviin vaikuttivat myös elämän eri lähtökohdat, muun muassa se, millaisessa perheessä ja kulttuurissa on kasvanut.

Nurmen (1991, 1) ja Salme-Aron (2001,159) mukaan tulevaisuuden suunnittelu on tärkeä osa nuorten elämää, sillä tehdyt valinnat nykyisyydessä vaikuttavat tapaan elää. Aikaisemmin mainitussa vuoden 2016 nuorisobarometrissa esille nousseet asiat olivat hyvin samantyyppisiä kuin Tulevaisuuskuvia-ryhmään osallistuneiden nuorten ajatukset tulevaisuudesta. Ryhmäläiset luottivat tulevaisuuden onnistumiseen, mutta kuitenkin useat yhteiskunnalliset asiat epäilyttivät heitä. Ryhmäprosessissa saatujen tulosten mukaan kaikki osallistujat olivat epävarmoja tulevaisuudestaan. Vaikka heidän tunteensa tulevaisuudenkuvista olivat epävarmoja, kokivat tytöt kuitenkin, että heillä jokaisella oli tulevaisuudenkuvia. Osallistujat myös uskoivat pystyvänsä toteuttamaan osan unelmistaan niin nykyhetkessä kuin tulevaisuudessa. Tämä kuitenkin riippui pitkälti siitä, millainen unelma oli kyseessä. Osa unelmista tuntui vielä olevan vaikeasti tavoiteltavissa, kuten esimerkiksi perheen perustaminen. Tulevaisuudenkuvan pysyvyyteen vaikutti luottamus itseensä, jonka huomattiin kehittyvän tytöillä ryhmäprosessin aikana. Ihmisen voimaantumisen kokemuksessa onkin kyse luottamuksesta omiin mahdollisuuksiinsa sekä oman itsensä näkeminen positiivisemmassa valossa (Räsänen 2002, 94).

Tuloksista kävi ilmi, että suurin osa ryhmän osallistujista koki tulevaisuudenkuvansa pääasiassa positiiviseksi, mutta se kuitenkin vaihteli päivästä riippuen. Kuten Rubinin (n.da.) tekstissä kerrotaan, auttoivat positiiviset kokemukset arjessa kohti valoisampaa tulevaisuudenkuvaa, kun taas huonot kokemukset vaikuttivat siihen negatiivisesti. Myönteistä oli havaita, että kaikilla ryhmäläisillä oli tavoitteita tulevaisuudessa. Tavoitteista eniten esille nousi itseään kiinnostavan koulutuksen löytäminen ja vakituisen työpaikan saaminen. Tutkijat kokivat, että koulutuksella ja työpaikalla uskottiin olevan suuri merkitys tulevaisuudessa ja esimerkiksi taloudellisen tasapainon varmistamisessa. Yhtenä merkittävänä tulevaisuudenkuvana ja siihen vaikuttavana tekijänä oli myös henkisen hyvinvoinnin löytäminen, jonka nähtiin ylläpitävän positiivista tulevaisuudenkuvaa.

Osallistujat osasivat ryhmän aikana hyvin nimetä epäkohtia ja huolen aiheita tulevaisuudenkuvistaan. Huolestuttavimpana tekijänä nähtiin perheen vaikutus sekä päätöksentekoon että elämään. Elämänvalintoihin puuttuminen koettiin ydinongelmaksi tulevaisuuden rakentamisessa. Perhe vaikutti suuresti itsevarmuuteen eivätkä ryhmäläiset uskoneet omaan pystyvyyteensä, sillä lähipiiri mitättöi eikä tukenut ryhmäläisiä heidän mielestään tärkeissä päätöksissä. Osallistujat toivat tätä paljon esille, koska perheen mielipiteillä koettiin olevan kuitenkin suuri merkitys arjen valinnoissa. Ryhmän aikana osallistujat saivat toisiltaan paljon vertaistukea, jolla oli selvä vaikutus tyttöjen ajatusmaailmaan, sillä jokaisella oli hyvin samoja kokemuksia lähipiiriin vaikutuksesta elämään. Ryhmäprosessin aikana havaittiin, että muun muassa vertaistuen ansiosta tytöt uskaltautuivat lähteä tavoittelemaan unelmiaan perheen mielipiteistä välittämättä.

Kuten Räsänen (2002, 20) teoksessaan mainitsee, voimaantuminen näkyi ryhmässä toiveikkuutena tulevaisuudesta. Tytöiltä nousi esiin ryhmän aikana erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttivat positiivisesti heidän tulevaisuudenkuviinsa. Tällaisia olivat sisarusten ja ystävien tuki sekä julkisuuden henkilöiden elämänasenne. Tytöt kokivat Tampereen Tyttöjen Talon myös tärkeäksi osaksi heidän tulevaisuudenkuviansa rakentumista. Sen toiminta oli tukenut heidän kehitystään ja kasvua sekä auttanut henkilökohtaisen minuuden löytämisessä. Tyttöjen Talo oli tukenut nuoria omien taitojen ja kykyjen havaitsemisessa, jolla on ollut suuri vaikutus identiteetin ja tulevaisuudenkuvan muodostumisessa (Eischer & Tuppurainen 2011, 47). Osa ryhmäläisistä ei halunnutkaan ajatella arkea ilman Tyttöjen Taloa. He kokivat, että olisi hyvä valmistaa kävijöitä paremmin niin sanottuun eroamisprosessiin silloin, kun Talolla ei enää iän mukaan saisi käydä. Ryhmässä ehdotettiin, että Tyttöjen Talo voisi tällöin esimerkiksi opastaa samankaltaisten avointen päivätoimintayksiköiden pariin. Kaiken kaikkiaan voidaan nähdä, että Tyttöjen Talo on onnistunut luomaan yhteisöllisen turvapaikan osallistujille ja näin päätellä sillä olevan todella suuri merkitys tyttöjen jokapäiväisessä elämässä.

Tutkimuksessa tultiin siihen tulokseen, että sukupuoli-identiteetillä ei nähty olevan juurikaan roolia tulevaisuudenkuvissa tai arjessa. Kuitenkin koettiin, että sosiaaliset rakenteet yhteiskunnassa vaikuttivat edelleen esimerkiksi päätöksentekoon ammatinvalinnassa. Ryhmässä tuotiin esille käsitys siitä, että miehistä ja

naisista käytetään edelleen hyvin stereotypisia ilmaisuja sekä vieläkin yhteiskunnassa ilmenee sukupuoleen rajoittuneita rooleja. Kuten Kuronen, Granfelt, Nyqvist & Petrelius (2004, 6–7) kritisoivatkin, että naiset eivät välttämättä saa palveluita omina yksilöinä, vaan esimerkiksi sosiaalisen roolinsa kautta äitinä tai vaimona. Ryhmäläiset jakoivat samaisen kritiikin, jolla tunnistettiin olevan merkitystä siihen, miten tyttöjä ei välttämättä oteta todesta yhteiskunnassa. Tällä on toki vaikutusta myös tyttöjen kokemukseen tulevaisuudesta, mitä voi ja mitä ei voi tehdä.

Oli tärkeä todeta, että sukupuolella ei ollut valtavaa merkitystä tulevaisuudenkuvissa, vaan tytöt pystyvät suunnittelemaan tulevaisuutensa luoden merkityksellisen elämän riippumatta sukupuolesta tai seksuaalisuudestaan (Helsingin Tyttöjen Talo n.d.). He kokivat olevansa yksilöitä, joita sukupuoli-identiteetti ei määrittele. Sukupuolensa näkökulmasta osallistujat kokivat tulevaisuutensa toiveikkaana, mutta kuitenkin samalla epävarmana. Tähän vaikutti muun muassa se, että esimerkiksi työelämässä miehet ovat yleensä korkeammassa asemassa, mikä taas muokkasi vahvasti tyttöjen ajattelua tulevaisuuden mahdollisuuksista. Yleisesti ottaen osallistujat tunsivat, että pystyivät yhtäläisesti saavuttamaan asioita elämässään kuin miehet. Kuitenkin nähtiin, että yhteiskunnassa on edelleen olemassa normeja, joita naisten olisi hyvä noudattaa. Positiivista oli havaita, että tytöt olivat toiveikkaita tulevaisuutensa suhteen ja tunsivat olevansa tasa-arvoisia monissa asioissa.

10 POHDINTA

10.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus otettiin huomioon jo heti opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa. Koko prosessia varten suunniteltiin selkeät aikataulut ja sisällöt, joita pyrittiin noudattamaan huolellisesti. Laadullista tutkimusta tehtäessä pidettiin mielessä tutkimuksen laadukkuus, jota tuettiin laadukkaalla ja kattavalla tutkimussuunnitelmalla sekä luotettavilla ja ajankohtaisilla lähteillä. Myös tutkimuslupa haettiin hyvissä ajoin ennen ryhmätoiminnan aloittamista. Opinnäytetyön ollessa laadullinen tutkimus, ei tähdätty tilastollisiin yleistyksiin. Tutkimuksessa tavoiteltiin ilmiön parempaa ymmärtämistä, joka tässä tapauksessa oli tyttöjen tulevaisuudenkuvat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Vaikka ryhmäkoko oli pieni, koettiin, että ilmiöstä saatiin kattava aineisto, josta löydettiin hyvin vastaukset opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

Tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta tarkastellessa tulee erottaa havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus. Tutkijan tulee ymmärtää osallistujia yksilöllisesti antamatta esimerkiksi sukupuolen, iän tai kulttuurin vaikuttaa havaintoihin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135-136.) Opinnäytetyön aineistoa pyrittiinkin tulkitsemaan ilman tutkijoiden omia hypoteeseja ja niiden vaikutuksia. Koko opinnäytetyöprosessin ajan tähdättiin avoimeen ja luottamukselliseen kanssakäymiseen nuorten, Tyttöjen Talon ohjaajien ja tarvittaessa vanhempien kanssa. Ryhmätoiminta perustui vapaaehtoisuuteen, joten Tyttöjen Talon nuorilla ja heidän vanhemmillaan oli oikeus kieltäytyä ryhmään osallistumisesta.

Eettisesti hyvän käytännön mukaan toiminnassa arvostettiin ryhmäläisten yksilöllistä ainutlaatuisuutta. Ryhmän aikana tutustuttiin osallistujien elämäntilanteisiin sekä syvennettiin heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa päätöksissä. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2016, 175.) Tutkimuksessa ei tuoda esiin henkilökohtaisia tietoja nuorista, eikä nuori ole tunnistettavissa opinnäytetyöstä. Täysi anonyymisyys ei ollut kuitenkaan mahdollinen opinnäytetyöprosessin aikana, sillä tutkijat tiesivät nuorten henkilöllisyydet. Lisäksi tutkijoilla oli yhtäläinen salassapito- ja

vaitiolovelvollisuus kuin muilla Tyttöjen talon ohjaajilla, mikä takasi sen, että toiminnassa esille nousseista asioista ei keskusteltu ryhmän ulkopuolella.

10.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi ajanjaksollisesti kesti lähes kahdeksan kuukautta. Prosessi oli kokonaisuudessaan melko raskas, mutta samalla kuitenkin todella antoisa ja opettavainen. Alusta alkaen oli selvää, että tutkijat halusivat luoda laadukkaan työn, jota yhteistyökumppani Tampereen Tyttöjen Talo voi myös hyödyntää jatkossa toiminnassaan. Opinnäytetyöprosessin aikana opittiin paljon ajanhallinnasta, suunnitelmallisuudesta sekä samalla myös joustavuudesta. Ryhmän suunnitteluun käytettiin paljon työtunteja jo ennen kuin itse ryhmäprosessi oli alkanut. Jokainen ryhmäkerta suunniteltiin huolella ja esimerkiksi luovat menetelmät kertoihin valittiin harkiten.

Tutkijat halusivat luoda jokaiselle ryhmäkerralle konkreettiset ohjaussuunnitelmat, jotka helpottivat osaltaan heidän työtään ryhmää pitäessä, mutta mahdollisti myös ryhmän jatkuvuuden osana Tampereen Tyttöjen Talon toimintaa (liite 5.). Ohjaussuunnitelmat muodostavat ryhmän mallinuksen, jota pystyy muokkaamaan omalle ryhmälle sopivaksi. Näin niitä pystyy hyödyntämään myös jatkossa. Tyttöjen Talon toiveena olisikin, että tulevaisuuteen orientoituvaa ryhmää pidettäisiin vuosittain, joten ohjaussuunnitelmista voi saada osviittaa ryhmän toteutukseen.

Tärkeä osa opinnäytetyöprosessin arviointia oli myös ryhmätoiminnan kokonaisuus. Koettiin, että ryhmäprosessin päättäminen oli yhtä tärkeää kuin sen aloittaminenkin. Tyttöjen Talon ollessa kiinni Covid-19 takia, järjestettiin viimeinen ryhmäkerta etäyhteyden avulla. Opinnäytetyön aineistonkeruun kannalta viimeinen ryhmäkerta ei ollut tarpeellinen, mutta ryhmän toiminnan osalta se koettiin hyvin arvokkaaksi. Tutkijat kokivat, että ilman ryhmän lopetuskertaa prosessi olisi jäänyt keskeneräiseksi.

Opinnäytetyöprosessi opetti paljon yhteistyötaitoja, sillä tutkijat kommunikoivat tiivisti Tyttöjen Talon ohjaajien kanssa koko tutkimusprosessin ajan. Opinnäytetyön aihe suunniteltiin myös yhdessä ohjaajien kanssa, mutta kuitenkin tutkijoiden henkilökohtainen mielenkiinto aiheeseen oli lopullisen valinnan takana. Ennen ryhmäprosessin virallista alkua sovittiin ohjaajien kanssa, että tutkijat kävivät muutamaa otteeseen Tyttöjen Talolla esittäytymässä nuorille sekä kertomassa tulevasta ryhmästä. Näin pyrittiin tuomaan tutkijoiden kasvot tutuiksi ja herättelemään mielenkiintoa aiheesta sekä ryhmässä käytettävistä menetelmistä. Työntekijöiden kanssa suunniteltiin lisäksi ryhmän nimi ja heidän mielipiteitänsä kysyttiin tasaisin väliajoin esimerkiksi ryhmän mainoksen suunnittelussa (liite 7). Kaiken kaikkiaan yhteistyö sujui antoisasti ja sen koettiin palvelevan molempia osapuolia.

Alussa tutkijat kokivat haasteelliseksi sen, kuinka saada innostettua nuoria mukaan ryhmään. Tyttöjen Talolla käyville nuorille voi olla hyvin haastavaa avautua esimerkiksi henkilökohtaisista asioistaan, kuten tulevaisuudenkuvistaan. Tämä täytyi ottaa huomioon ryhmää suunniteltaessa ja Tulevaisuuskuvia-ryhmätoimintaan lähteminen oli asetettu hyvin matalalle kynnykselle.

Koko prosessi toi tutkijoille lisää itseluottamusta ryhmän suunnitteluun, toteutukseen ja ohjaamiseen. Tällä uskottiin olevan paljon vaikutusta tutkijoiden tapaan työskennellä tulevissa ryhmänohjaustilanteissa. Lisäksi opittiin, että kaikki asiat eivät mene aina suunnitelmien mukaan, mutta niiden ratkaisemisessa tulee olla rauhallinen ja käyttää muun muassa luovuutta. Tutkijat kokivat, että saivat vastaukset tutkimuskysymyksiin sekä olivat vastanneet asetettuihin tavoitteisiin ja tarkoituksiin. Opinnäytetyöprosessi nähtiin onnistuneeksi kokonaisuudeksi, joka opetti monipuolisesti uusia asioita ja taitoja. Tutkimuksen avulla tutkijat oppivat lisää kriittistä reflektiota ja ryhmänvetäjä- sekä yhteistyötaitoja.

10.3 Jatkokehitysehdotukset

Opinnäytetyötä tehdessä huomattiin muutamia kehitysehdotuksia koskien muun muassa Tampereen Tyttöjen Talon toimintaa ja itse Tulevaisuuskuvia-ryhmän

prosessia. Osa ehdotuksista nousi ryhmään osallistuneilta nuorilta ja ne haluttiin tuoda jatkokehitysehdotuksissa ilmi.

Ryhmäläiset näkivät, että Tampereen Tyttöjen Talolla olisi hyvä, että sukupuoli-sensitiivisyydestä käytäisiin enemmän keskusteluja talon arjessa. Tytöt nostivat esiin sen, että heitä kiinnostaisi puhua esimerkiksi tyttöyden vaikutuksesta ja merkityksestä yhteiskunnassa. Nuoret kokivat, että aiheesta puhutaan pääasiassa nykyisin vain talon juhlapäivinä. Myös pelko toiminnan päättymisestä nähtiin tyttöjä huolettavaksi asiaksi. Kehitysehdotuksena toivottiin, että se otettaisiin huomioon hyvissä ajoin ennen kuin tytöt täyttävät 29 vuotta ja näin ollen tyttöjä valmisteltaisiin eroprosessiin, esimerkiksi etsimällä heille uusia mahdollisia vapaaajan tiloja. Prosessissa olisi myös tärkeää, että ohjaajat olisivat mukana tutustumiskäynneillä uusiin paikkoihin.

Jatkokehitysehdotuksia itse Tulevaisuuskuvia-ryhmään huomioitiin pitkin prosessia. Koettiin, että ryhmästä olisi hyötyä Tyttöjen Talolle myös jatkossa esimerkiksi pysyvänä osana ryhmätoimintaa. Tutkijat kokivat, että ryhmäkertoja olisi voinut olla enemmän, esimerkiksi 8-10 kertaa, jotta aiheita olisi pystytty käymään vielä syvällisemmin ja tarkemmin. Tutkijat pohtivat myös, että yhden ryhmäkerran kesto olisi voinut olla puolentoista tunnin sijaan jopa kaksi tuntia, sillä välillä tuntui, että aika loppui kesken.

Lisäksi tutkimuksen luotettavuutta pystyisi parantamaan tutkimalla aihetta useamman nuoren kanssa tai useammassa eri paikassa. Kuitenkin on tärkeää huomioida ryhmän koko, kun kyseessä on hyvin luottamuksellinen keskusteleva ryhmä, jolloin osallistujamäärä ei saa olla liian suuri. Itse opinnäytetyö oli kuitenkin vain tähän kyseiseen organisaatioon tarkoitettu tutkimus, jolloin tutkittiin vain yhtä pientä ryhmää.

LÄHTEET

Ahvenainen, M., Heikkilä, K., Jokinen, L., Miettinen, S., Ollila, J., Pietikäinen, N. & Vuorisalo, K. 2017. Tulevaisuus – paljon mahdollista! Tulevaisuusohjauksen työkirja. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. Versio 2.0. ISBN 978-952-249-483-2 (print), ISBN 978-952-249-484-9 (pdf).

Airaksinen, R., Ala-Vannesluoma, T., Karkkulainen, M., Kastu, R. & Pirhonen, P. 2015. Toimii! Hoitajan opas luoviin menetelmiin. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Bahmani, A. & Honkasalo, V. 2016. Kulttuurisensitiivinen sukupuoli. Monikulttuurinen sukupuolisensitiivinen työ setlementtiliikkeessä. Teoksessa Santalainen, J. (toim.) Vaasa: Setlementtijulkaisuja 44.

Eischer, H. & Tuppurainen, J. 2011. Tyttöjen Talo on kuin avoin koti. Helsinki: Setlementtinuorten liitto ry.

Grincevicius, O. & Kupcikiene, I. 2015. See me! Multicultural encounters with creative methods. Teaching for creativity. Teoksessa Koivula, UM. & Kuikka, S. (ed.) Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu.

Haapala, A. 2000. Tulevaisuuskasvatus. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Harju, K. 1999. Valmiina muutokseen. Aarrekartan avulla kohti uutta. Porvoo-Helsinki: Juva.

Helsingin tyttöjen talo. N.d. Sukupuolisensitiivisyys. Luettu 4.12.2019. <https://tyttojen-talo.fi/tyttojen-talo/sukupuolisensitiivisyys>

Howard, J. & Hollander, J. 1997. Gendered Situations, Gendered Selves. The Gender Lens on Social Psychology. London: Sage

Huhtinen-Hildén, L. & Isola, A-M. 2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimuksesta tiiviisti 13. Luova ryhmätoiminta lisää hyvinvointia. Luettu 15.12.2019. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137914/URN_ISBN_978-952-343-329-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Jokinen, L., Ollila, J. & Vuorisalo, K. N.d Oman tulevaisuuden hallinnan mahdollisuudet ja mahdottomuus. <http://elektra.helsinki.fi/oa/2489-5822/17/4/omantule.pdf>

Juhila, K. 2018. Aika, paikka & sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.

Kalliola, T., Kurki, A. & Salmi, M. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Oy Nord Print Ab, Helsinki.

Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2016. Sosiaalityön käsikirja. Tietosanoma.

Kuronen, M. 2004. Sukupuoli ja sosiaalityö: Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja 2004. Kuronen, M., Granfelt, R., Nyqvist, L. & Petrelius, P. (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuronen, M., Granfelt, R., Nyqvist, L. & Petrelius, P. 2004. Sukupuoli ja sosiaalityö: Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja 2004. Kuronen, M., Granfelt, R., Nyqvist, L. & Petrelius, P. (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus.

Lassander, M., Solin, P., Tamminen, N. & Stengård, E. 2010. Asiakkaan voimaantumisen mielenterveyspalveluissa. Tarkastelussa WHO:n voimaantumisen indikaattorit. Luettu 8.1.2020. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116040/lassander.pdf?sequence=>

Markkanen, E-L. 2012. Kuulun! Välineitä ryhmätoiminnan tukemiseen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Luettu 4.5.2020. <https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2019/06/Kuulun-V%C3%A4lineit%C3%A4-ryhm%C3%A4n-toiminnan-tukemiseen.pdf>

Metropolia. 2020. Google Forms. Luettu 14.4.2020. <https://wiki.metropolia.fi/display/socialmedia/Google+Forms>

Mieli Suomen mielenterveys ry. N.d. Identiteetti - Kuka minä olen? Luettu 17.12.2019. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/identiteetti-kuka-min%C3%A4-olen>

Mikkonen, A. 2000. Nuorten tulevaisuuskuvat ja tulevaisuuskasvatus. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Nuorisobarometri. 2016. Katse tulevaisuudessa. Sami Myllyniemi (toim.) Luettu 5.12.2019. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf

Nurmi, J-E. 19991. The development of future-orientation in a life-span context. Helsinki: [Helsingin yliopisto].

Näre, S. 2006. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen tyttötyö. Kirjassa Hoikkala, T. ja Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76.

Parviainen, M. 2007. Näe minut – kuule minua, kokemuksia ryhmästä. Helsinki: Yliopistopaino.

Pukkila, O. 2016. Yle uutiset. Mielenterveysongelmaisia yhä enemmän nuorten työpajoissa: "toivottomia tapauksia ei ole". Luettu 5.12.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-8650223>

Punnonen, V. 2006. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Kirjassa Hoikkala, T. ja Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76

Rouvinen-Kemppinen, K. & Kemppinen, P. 2000. Luovuuden kukoistus. Vantaa: Kustannusvalmennus P. & K. Oy.

Rubin, A. 2000. Nuoret ja globaali murros. Luettu 8.1.2020. <https://tulevaisuus.fi/artikkeleita/nuoret-ja-globaali-murros/>

Rubin, A. N.da. Tulevaisuuden tutkimuksen oppimateriaali. Käsitteitä S-Ö. Luettu 4.12.2019. <https://tulevaisuus.fi/kasitteet/kasitteita-s-o/>

Rubin, A. N.db. Nuoret ja globaali murros. Tulevaisuuden tutkimuksen oppimateriaali. Luettu 8.1.2020. <https://tulevaisuus.fi/artikkeleita/nuoret-ja-globaali-murros/>

Ryhmärenki. N.d. Tutustumiskortit. Luettu 3.4.2020. <https://ryhmarenki.fi/tutustumiskortit/>

Räsänen, J. 2002. Voimaantumisen oikeus ja välttämättömyys. Ammatillisen voimaantumisen edellytykset ja käytäntö. Järvenpää: Julkiviestintä.

Saastamoinen, M. 2007. Notkeat rakenteet, tiheät identiteetit. Teoksessa Nivala, E. ja Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Tampere. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 73.

Salmela-Aro, K. 2001. Personal Goals During the Transition to Young Adulthood. Teoksessa J.-E. Nurmi (toim.) Navigating through Adolescence. New York & London: Routledge Falmer.

Salo-Chydenius, S. 2017. Toiminnalliset ja luovat menetelmät. Päihdelinkki. Luettu 2.12.2019. <http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihdetyon-menetelmat-ja-koulutus/toiminnalliset-ja-luovat-menetelmat>

Seta ry. 2019. Sateenkaarisanasto. Päivitetty 24.4.2019. Luettu 4.12.2019. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto, Tutkijaliitto. Luettu 23.3.2019. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn951425340X.pdf>

Tampereen Tyttöjen Talo. 2020a. Tietoa meistä. Luettu 23.3.2020. <https://www.tytto.fi/tietoa-meista/>

Tampereen Tyttöjen Talo. 2020b. Toimintamuodot. Luettu 1.4.2020. <https://www.tytto.fi/toiminta/toimintamuodot/>

Tilastokeskus. N.d. Tilastokoulu. Tilastojen ABC. Luettu 8.1.2020. https://tilasto-koulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?course_id=tkoulu_tikt&lesson_id=2&subject_id=1&page_type=sisalto

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turun Sanomat. 2016. Tutkimus: Lähes puolella nuorista aikuisista epäselvä identiteetti. Luettu 17.12.2019. <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/854374/Tutkimus+Lahes+puolella+nuorista+aikuisista+epaselva+identiteetti>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2007. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: Viirikkeitä aloittavalle tutkijalle. Kirjassa Valli, R. & Aarnos, E. (toim.) 5., uudistettu painos. Jyväskylä PS-kustannus.

Liite 2. Palautekyselyt

1 (7)

Tulevaisuuskuvia- ryhmä - Voimavarat & vahvuudet

Palaute tulevaisuuskuvia-ryhmän ryhmäkerrasta

***Pakollinen**

1. Oliko ryhmäkerran aihe mielenkiintoinen? *

Merkitse vain yksi soikio.

	1	2	3	4	5	
Ryhmäkerta ei ollut lainkaan mielenkiintoinen	☐	☐	☐	☐	☐	Ryhmäkerta oli todella mielenkiintoinen

2. Opitko itsestäsi jotain uutta ryhmäkerralla? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

3. Antoiko ryhmäkerta sinulle jotain uutta tietoa? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

4. Jos vastasit kyllä, niin mitä uutta tietoa sait?

5. Koetko, että sinulla on voimavaroja elämässäsi? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

(jatkuu)

2 (7)

6. Kuinka hyvin tunnistat omat vahvuutesi? *

Merkitse vain yksi soikio.

	1	2	3	4	5	
En tiedosta vahvuuksiani	☐	☐	☐	☐	☐	Tiedostan vahvuuteni

7. Uskotko, että voimavaroilla ja vahvuuksilla on vaikutusta tulevaisuuteen? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms

Tulevaisuuskuvia ryhmä - Tietoisiksi tulevaisuuden unelmista

*Pakollinen

1. Oliko ryhmäkerran aihe mielenkiintoinen? *

Merkitse vain yksi soikio.

	1	2	3	4	5	
Ryhmäkerta ei ollut lainkaan mielenkiintoinen	☐	☐	☐	☐	☐	Ryhmäkerta oli todella mielenkiintoinen

2. Opitko itsestäsi jotain uutta ryhmäkerralla? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

3. Antoi ko ryhmäkerta sinulle jotain uutta tietoa? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

4. Jos vastasit kyllä, niin mitä uutta tietoa sait?

5. Onko sinulla tavoitteita tulevaisuuteesi? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei

17.5.2020

Tulevaisuuskuvia ryhmä - Tietoiseksi tulevaisuuden unelmista

6. Jos vastasit aikaisempaan kyllä, niin mainitse vähintään yksi haave tai unelma

7. Koetko pystyväsi saavuttamaan osan unelmistasi? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei

8. Ajatteletko, että tulevaisuudenkuvasi on positiivinen? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms

Tulevaisuuskuvia ryhmä - Kokemus tulevaisuudesta

*Pakollinen

1. Oliko ryhmäkerran aihe mielenkiintoinen? *

Merkitse vain yksi soikio.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

2. Opitko itsestäsi jotain uutta ryhmäkerralla? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

3. Antoiko ryhmäkerta sinulle jotain uutta tietoa? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

4. Jos vastasit kyllä, niin mitä uutta tietoa sait? *

6 (7)

5. Onko joku henkilö vaikuttanut positiivisesti päätöksiisi elämässäsi? Jos on niin kerro lyhyesti miten *

6. Onko joku henkilö vaikuttanut negatiivisesti päätöksiisi elämässäsi? Jos on niin kerro lyhyesti miten *

7. Koetko, että Tyttöjen Talo on vaikuttanut tulevaisuudenkuvaasi? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

8. Koetko, että sukupuolellasi on merkitystä tulevaisuudessasi? *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Kyllä
 Ei
-

Tulevaisuuskuvia-ryhmä - sukupuoli-identiteetin vaikutus tulevaisuudessa

1. Oliko ryhmäkerran aihe mielenkiintoinen?

Merkitse vain yksi soikio.

	1	2	3	4	5	
Ryhmäkerta ei ollut lainkaan mielenkiintoinen	☐	☐	☐	☐	☐	Ryhmäkerta oli todella mielenkiintoinen

2. Opitko itsestäsi jotain uutta ryhmäkerralla?

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa

3. Antoiko ryhmäkerta sinulle jotain uutta tietoa?

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

4. Jos vastasit kyllä, niin mitä uutta tietoa sait?

5. Koetko, että sinulla on yhtäläiset mahdollisuudet menestyä kuin miehillä?

Merkitse vain yksi soikio.

	1	2	3	4	5	
Ei tasavertaisia mahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐	☐	Tasavertaiset mahdollisuudet

6. Millaisena koet tulevaisuutesi sukupuolesi näkökulmasta?

Liite 3. Tiedote huoltajille

TIEDOTE

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomikoulutus

Hyvä huoltaja!

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa Tampereen ammattikorkeakoulusta. Tulemme tekemään toiminnallisen opinnäytetyön Tampereen Tyttöjen Talolle helmikuusta 2020 lähtien. Opinnäytetyön aiheena on "Tyttöjen talon nuorten tulevaisuudenkuvien tarkastelu ryhmätoiminnassa luovien menetelmien avulla". Tulemme pitämään tiistaista 4.2.2020 alkaen suljettua ryhmää, joka kokoontuu viikoittain yhteensä kuusi kertaa. Viikolla yhdeksän ei hiihtoloman vuoksi ole ryhmätoimintaa.

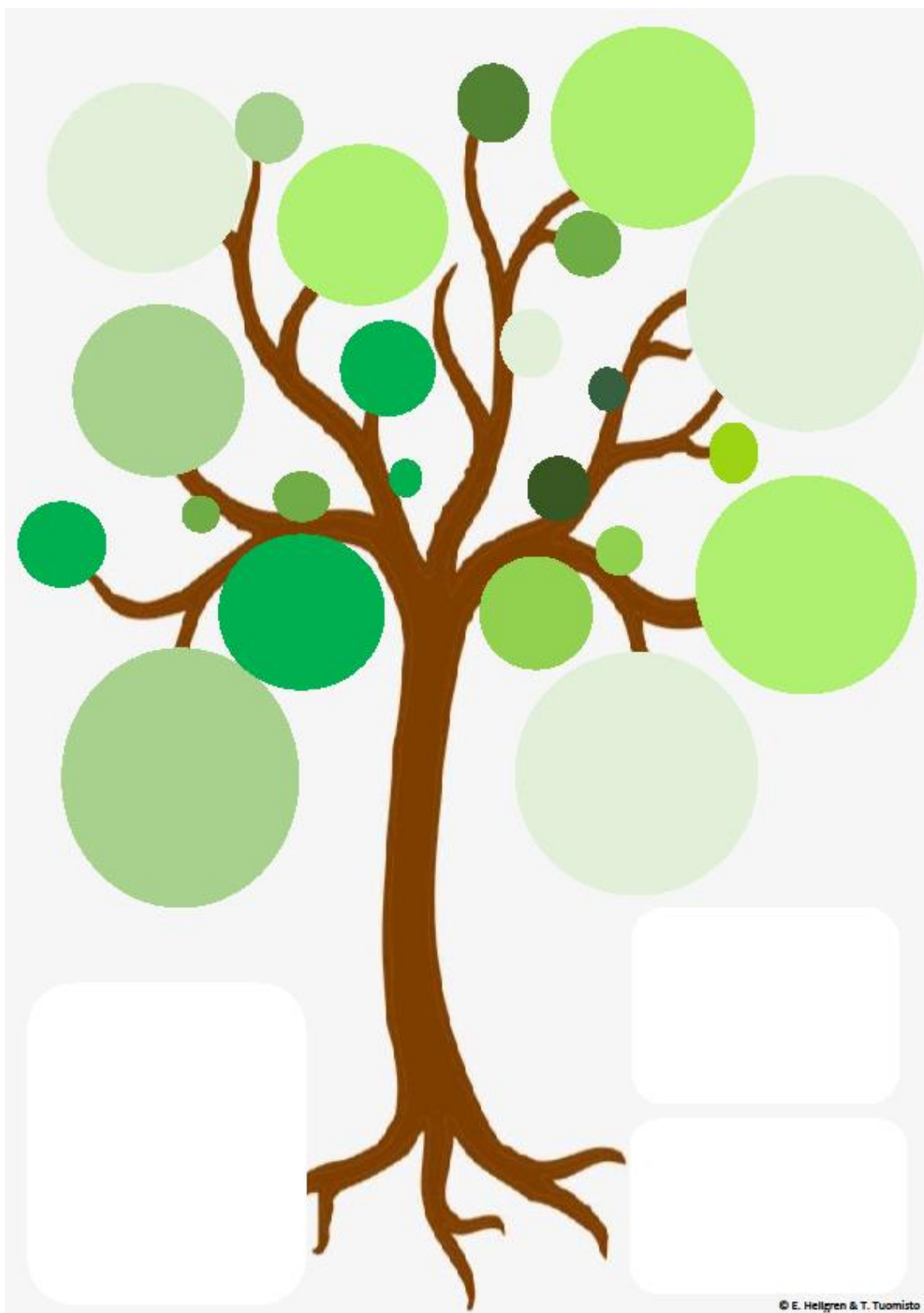
Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Tyttöjen talolla käyvien nuorten tulevaisuudenkuvaa ja voimaannuttaa nuoria ajattelemaan tulevaisuuttaan sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Tavoitteena on auttaa nuoria pohtimaan mistä tämän hetkinen tulevaisuudenkuva muodostuu sekä rohkaista nuoria tätä kautta tutustumaan itseensä. Toiminnallisilla ryhmäkerroilla pyrimme teorian avustamana ja luovia menetelmiä käyttäen tutkimaan osallistujien tulevaisuuden näkymiä ja unelmia. Tulemme keräämään tutkimusaineistoa osallistavan havainnoinnin avulla. Ryhmätoiminnassa on näin ollen kaksi ohjaajaa, joista toinen vuorollaan ohjaa ja toinen havainnoi. Havainnoitsija kirjaa ylös asioita, joita pistää merkille ryhmien aikana teemaan liittyvän taulukon eli havaintomatriisin avulla. Tutkimme koko ryhmästä esille nousevia asioita tulevaisuudesta, jolla säilytämme nuorten anonymiteetin. Ryhmissä pyritään tuomaan tyttöjen omaa ääntä kuuluviin ja tarkastelemme joka tapaamiskerran tuotoksia yhdessä, mikäli osallistuja näin haluaa.

Ryhmätoimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Emme tuo tutkimuksemme esiin tietoja nuorista, eikä nuori ole tunnistettavissa opinnäytetyöstä. Meillä opiskelijoilla on yhtäläinen vaihtolovelvollisuus kuin muilla Tyttöjen talon ohjaajilla. Tutkimukseen pyydetään asianmukainen tutkimuslupa Setlementti Tampereelta ja lopullinen opinnäytetyö julkaistaan osoitteessa www.theseus.fi. Opinnäytetyömme ohjaava opettaja Tampereen ammattikorkeakoulusta on Minna Nurminen. Yhteyttä häneen voi ottaa sähköpostin kautta: minna.nurminen@tuni.fi.

Jos teillä herää minkäänlaisia kysymyksiä tutkimukseen liittyen, meihin voi rohkeasti ottaa yhteyttä sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin,
Erika Hellgren & Tiija Tuomisto
Sähköpostit: erika.hellgren@tuni.fi ja tiija.tuomisto@tuni.fi

Liite 4. Elämänpuu

Liite 5. Ohjaustaulukot

1 (6)

ALOITUSKERTA				
Mitä tehdään?	Miksi tehdään?	Aika	Välineet	Kuka?
<p>Aloitus</p> <ul style="list-style-type: none"> - esittely (välipalan syönti) - kuvakortit (fiiliskortit/tunnekortit yms.) - ryhmästä kertominen ja teeman esille tuonti - tyttöjen odotuksia ryhmästä - yhdessä sääntöjen teko 	<p>Pohjustaa ryhmän teemaan. Ryhmydytään ja vuorovaikutuksellisesti kuunnellaan tyttöjen ajatuksia ja toiveita ryhmästä.</p>	n. 30 min	kuvakortit, tietokone, televisio, välipala	Erika ohjaa Tiija havainnoi
<p>1. Työvaihe</p> <ul style="list-style-type: none"> - elämänpuu, tehdään itse värikynillä tms. Täytetään ensimmäisellä kerralla tietyt kohdat. - ”lempieläin”, ”minulle iloa tuo” ja ”minulle tärkeää on” 	<p>Selvitetään osallistujien ajatuksia. Toimii myös osana alkukartoitusta. Herätellään ajatuksia ”kuka minä olen” ja ”mitä minä haluan?”</p>	n. 30 min	Paperi, puuvärit tms. Tietokone ja televisio, josta näytetään mallia. Valmis elämänpuu esimerkki. Muovitasku	Erika ohjaa Tiija havainnoi
<p>2. Työvaihe</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kirje itselle 	<p>Tyttöjen ei tarvitse suullisesti sanoittaa ajatuksiaan vaan voivat kirjoittaa itselleen, jonka saavat lukea viimeisellä kerralla. Kehtään muu ei tule lukemaan kirjettä. Tarkoituksena on herätellä mielikuvia tulevaisuudesta, millainen se voisi olla.</p>	n. 15 min	A4 kokoinen paperi, lyijykynät/mieluinen kynä. Yksi iso kirjekuori.	Erika ohjaa Tiija havainnoi
<p>Palautteen kerääminen ja lopetus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palautekyselyn täyttö - Fiiliskierros korttien avulla 	<p>Yhteenvedo ryhmäkerrasta, kerätään ajatuksia ja lopetetaan yhteisesti ryhmäkerta.</p>	n. 15 min	Kuvakortit, palautekysely ja lyijykyniä	Erika ohjaa Tiija havainnoi

(jatkuu)

VOIMAVARAT & VAHVUUDET				
Mitä tehdään?	Miksi tehdään?	Aika	Välineet	Kuka?
Aloitus <ul style="list-style-type: none"> - Fiiliskierros - luonteenpiirre/hahmokortteja - Selitystä aiheesta/teoriaa - Liitutaululle kirjoitetaan vahvuuksia/voimavaroja (tytöt). Käydään yhdessä läpi. Miten ylläpidät voimavaroja/vahvuuksia. 	Herätellään ajatuksia aiheesta.	noin. 15-20 min	Luonteenpiirrekortit/hahmokortit Tietokone, televisio, liitutaulu, liidut	Tiija ohjaa Erika havainnoi
1. Työvaihe: Elämänpuun täydennys Kohdat: Asioita, joissa olen hyvä? Asiat, jotka tuovat voimaa? Naisena olemisen voimavarat?	Omien myönteisten ominaisuuksien tunnistaminen.	15 min	Värikyniä/tusseja, Aikaisemmin tehty elämänpuu ja kyniä, vesiliukoiset värit	Tiija ohjaa Erika havainnoi
2. Työvaihe: Luova tussipiirtäminen <ul style="list-style-type: none"> - Menetelmän käytön selittäminen - Voimasana/ lause/motto - Musiikkia soimaan taustalle - Rentoa keskustelua 	Tarkoituksena tehdä itselleen jokin voimaannuttava kuva/sana. Mustepiirtäminen tuo elävyyttä teokseen.	30-40 min	Akvarellipaperi, maalarinteippi, muste, grillitikut (toimii kyninä), sulkakynä, vesiastia, suttupaperi	Tiija ohjaa Erika havainnoi
Palautteen kerääminen ja lopetus <ul style="list-style-type: none"> - Fiiliskierros - Palautteen keruu: Google forms 	Yhteenveto ryhmäkerrasta, kerätään ajatuksia ja lopetetaan yhteisesti ryhmäkerta	15 min	Kuvakortit Tietokone, televisio.	Tiija ohjaa Erika havainnoi

TIETOISEKSI TULEVAISUUDEN UNELMISTA				
Mitä tehdään?	Miksi tehdään?	Aika	Välineet	Kuka?
Aloitus <ul style="list-style-type: none"> - unelmakortit käytössä - tulevaisuus-metafora - alustus päivän teemaan 	Aiheeseen perehtyminen. Herätelään ajatuksia siitä, mitä tulevaisuus tarkoittaa	30min	Unelmakortit, paperia, liituja, liitutaulu, kyniä, mahdollisesti tietokone ja televisio.	Erika ohjaa, Tiija havainnoi
<ul style="list-style-type: none"> - Työvaihe: unelmien aarre-kartta - menetelmästä kertomista - kategoriat: <ol style="list-style-type: none"> 1.Koti 2.Minä tulevaisuudessa 3.Perhe ja ystävät 	Unelmien tutkiminen ja uuden oivaltaminen	40 min	Pahvi/paperi jokaiselle, puikko-liimaa, sakset, kyniä, lehtiä.	Erika ohjaa, Tiija havainnoi
1. Työvaihe: Elämänpuun täyttö <ul style="list-style-type: none"> - Kohdat: Lap-suuden haave ja tavoittelen tulevaisuudessa - Elämänpuun purku yhdessä ryhmän kanssa 	Tietoiseksi tulevaisuudesta ja unelmoinnista	10 min	Kyniä, pyyhke-meja, värikyniä	Erika ohjaa, Tiija havainnoi
Palautteen kerääminen ja lopetus <ul style="list-style-type: none"> - Google forms - Fiiliskierros 	Puolessa välissä ryhmää, ajatusten vaihtoa ja ryhmäkerran palautteen keruu.	10 min	Puhelin, tietokone, televisio, palautekysely, vaihtoehtoinen paperinen palautekysely, kyniä	Erika ohjaa, Tiija havainnoi

KOKEMUS TULEVAISUUDESTA				
Mitä tehdään?	Miksi tehdään?	Aika	Välineet	Kuka?
Aloitus: <ul style="list-style-type: none"> Lanka ryhmäyty- mistehtävä teeman mukaisesti 	Alustetaan päi- vän teemaan ja vaihdetaan kuulumisia.	10min	Pieni lankakerä	Tiija ohjaa, Erika havainnoi
Teeman avaamista: <ul style="list-style-type: none"> Teoriaa tulevaisuu- desta Uskomusten vaiku- tus Tulevaisuuden ra- joitteet 	Tuodaan ai- hetta esille ja kerrotaan teo- riaa, jotta jo- kainen ymmär- tää mikä ker- ran aihe on	10min	Tietokone ja oh- jaajan muistiin- panot	Tiija ohjaa, Erika havainnoi
1. Työvaihe: Elämänpuun täyttö (- Lapsuuden haave ja tavoittelen tulevaisuu- dessa) - Kokemus tulevaisuu- desta - Mitkä tekijät ovat vai- kuttaneet tulevaisuu- den ajatteluusi positiivi- sesti? - Onko jokin vai- kuttanut tulevaisuuden päättöksiisi negatiivi- sesti?	Tietoiseksi tu- levaisuudesta ja unelmoin- nista sekä mahdollisista haasteista	20 min	Elämänpuut, ky- niä, kumeja, vii- voitin, paperia, tietokone ja esi- merkki elämän- puut	Tiija ohjaa, Erika havainnoi
2. Työvaihe: Unelmien aarekartta jatkuminen - aiemmat katego- riat: <ol style="list-style-type: none"> Koti Minä tulevai- suudessa Perhe ja ystä- vät - kategoriat tälle ker- taa: <ol style="list-style-type: none"> Perhe ja ystä- vät Ammatti Tyttiksen rooli nyt ja tulevai- suudessa Mitä haluat oppia Mistä tulet on- nelliseksi = Ovatko asioita, josta ha- luat nauttia tulevaisuudessa	Unelmien tut- kiminen ja uu- den oivaltami- nen	40 min	Unelmien aarre- kartat, lehtiä, lii- maa, saksia, ky- niä (monia erilai- sia), paperia, teippi	Tiija ohjaa, Erika havainnoi
Lopetus <ol style="list-style-type: none"> Palautteen keruu 	Ryhmäkerran palaute	10 min	Palautelomak- keet, kuvakortit	Tiija ohjaa, Erika havainnoi

SUKUPUOLI-IDENTITEETTI OSANA TULEVAISUUTTA				
Mitä tehdään?	Miksi tehdään?	Aika	Välineet	Kuka?
Aloitus <ul style="list-style-type: none"> - Kuulumiskierros - Alustus päivän teemaan: Sukupuoli-identiteetti - Girls, girls, girls - video Youtubesta 	Aiheeseen perehtyminen ja ajatuksien herättäminen aiheesta. Herätellään ajatuksia siitä, miten tyttöys ja Tyttöjen Talon toiminta vaikuttanut mahdollisesti tulevaisuuteen	20min	Tietokone ja televisio.	Erika ohjaa, Tiija havainnoi
2. Työvaihe: Vesiväri maalaus <ul style="list-style-type: none"> - Maalataan vesiväreillä erilaisia tekniikoita käyttäen 	Kokemus tulevaisuudesta ja naiseudesta väreissä	40 min	Paperi jokaiselle, vesivärit, siveltimet, teippi, vesikuppi, tusseja, merisuolaa, el-mukelmua yms.	Erika ohjaa, Tiija havainnoi
3. Työvaihe: Elämänpuun täyttö <ul style="list-style-type: none"> - Kohdat: miten naisena olo vaikuttaa tulevaisuuden kuvaasi? - Elämänpuun purku yhdessä ryhmän kanssa 	Pohditaan kirjallisesti ja suullisesti naiseuden vaikutusta tulevaisuudenkuvassa	15 min	Kyniä, pyyhekuomeja, värikyniä	Erika ohjaa, Tiija havainnoi
Palautteen kerääminen ja lopetus <ul style="list-style-type: none"> - Google forms - Fiiliskierros (mahdollisesti jotkin kortit) 	Ryhmäkerran palautteen keruu ja loppu-tunnelmat	15 min	paperinen palautekysely, kyniä, mahdollisesti jotkin kortit	Erika ohjaa, Tiija havainnoi

LOPETUS & YHTEENVETO				
Mitä tehdään?	Miksi tehdään?	Aika	Välineet	Kuka?
Aloitus: Ovi-kortit	Herätellään pohtimaan minkä mahdollisen oven avaisi tulevaisuuteen. Mikä ovi puhuttelee eniten.	10 min	Ovi-kortit	Erika ja Tiija
Aiheesta kertomista: yhteenvetoa	Kootaan koko ryhmän kokonaisuutta yhteen	10 min	Ei välineitä	Erika ja Tiija
1. Työvaihe: Elämänpuun tarkastelu/täydennys - Miltä puun tekeminen tuntunut - Onko oivalta- nut jotain	Käydään läpi elämänpuu ja sen sisältö	15 min	Elämänpuut, mahdollisesti kyniä	Erika ja Tiija
2. Työvaihe: unelmien aarrekarttojen läpikäyminen	Käydään läpi karttojen sisältöä ja osallistujien ajatuksia tulevaisuudesta	15 min	Unelmien aarrekartta, mahdollisesti kyniä ja liimapuikko	Erika ja Tiija
3. Työvaihe: Sana- taide - Luodaan yhteiseen pohjaan leikattuja sanoista ajatus tulevaisuudesta	Yhteinen luova tuotos viimeiselle kerralle. Vetää kokonaisuutta yhteen.	20 min	A5- kokoinen taustapaperi ja kartonki. Liimaa, lehdistä leikattuja sanoja, valkoista paperia, tusseja, kyniä, saksia.	Erika ja Tiija
Lopetus: 1. Kirjeiden palautus ja läpikäynti 2. Tyttöjen Talon loppuarviointilomake.	Onko ajatuksia muuttunut, pikaista keskustelua aiheesta	15 min	Kirjeet, itsearviointilomakkeet	Erika ja Tiija

Liite 6. Ryhmässä käytetyt kortit

Ryhmässä käytetyt kortit

Maaretta Tukiainen - Pohjolan voimaeläinkortit

Korttipakasta löytyy 42 erilaista korttia, jossa kussakin kortissa on jonkin eläimen nimi, kyseisen eläimen voima sekä voimalaus. Kortteja voi käyttää monenlaisessa toiminnassa ja niiden avulla voi tutkia itsestään erilaisia puolia.

Suomalainen kirjakauppa. 2020. Pohjolan voimaeläinkortit. Luettu 15.5.2020.
<https://www.suomalainen.com/products/pohjolan-voimaelainkortit>

Hidasta elämää – Unelmakortit

Unelmakortit tukevat unelmien löytämisessä ja auttavat päivittäin luomaan uskoa elämään ja omaan itseensä. Kortteja voi käyttää monessa tarkoituksessa, niitä voi nostella vaikkapa päivittäin tai vain silloin tällöin. Korttien sanoma saa aikaan uusia ajatuksia ja mielenkiintoisia keskusteluita.

Hidasta elämää. N.d. Unelmakortit. Luettu 15.5.2020.
<https://hidastaelamaa.fi/puoti/unelmakortit-2/>

Ovi-kortit

Ovi-kortit ovat ovi-kortisarjan perusta. Ovi-kortit sisältävät yhteensä 60 kuvaa erilaisista ovista eri maisemissa. Kortteja pystytään käyttämään työskentelyn keskiössä oven tuttuuden ja monimuotoisuuden takia. Työskentelyssä kortit toimivat parhaiten, kun esimerkiksi tähdätään kohti muutosta. Ovi-kortisarjaan lukeutuu myös hahmo-ovet ja avoimet ovet sekä oma-ovet.

Ovi-kortit. N.d. Ovikortisarja. Luettu 15.5.2020. <https://ovikortit.com/esittely/>

Minussa asuu-kortit & Muutoskortit

Minussa asuu-kortit ja muutoskortit ovat tutustumiskortteja, joiden avulla voidaan säädellä mitä haluaa muille ihmisille kertoa. Minussa asuu-kortit sisältävät keksittyjä hahmoja, joiden avulla voi kertoa itsestään. Muutoskorttien avulla pystyy kuvamaan, millainen esimerkiksi nykyään on ja millainen toivottavasti tulevaisuudessa.

RyhmäRenki. N.d. Tutustumiskortit. Luettu 15.5.2020. <https://ryhmarenki.fi/tutustumiskortit/>

Liite 7. Tulevaisuuskuvia-ryhmän mainos

*Tulevaisuus ei ole jokin
paikka, johon olet menossa,
vaan paikka, jonka itse luot*

Ryhmä on tarkoitettu sinulle 16-28-vuotias nuori
nainen, joka haluat pohtia omaa tulevaisuuttasi ja
unelmiasi

Ryhmäkerroilla paneudutaan eri teemoihin
tulevaisuuteen liittyvissä asioissa käyttäen joka
kerralla eri luovaa menetelmää

*Tule kanssamme kulkemaan polkua
kohti unelmia ja haaveita*

Ryhmä kokoontuu Tampereen Tyttöjen Talolla (Pyhäjärvenkatu 1 B 1
Tiistaisin kello 16.30-18.00

4.2.2020-17.3.2020 (ei viikolla 9)

Ryhmä kokoontuu yhteensä 6 kertaa

Ryhmä on suljettu ryhmä ja osallistujia otetaan mukaan rajallinen määrä

**Setlementti
Tampere**

Ota yhteyttä: Jenni Haapamäki
Tyttötyön ohjaaja
p. 050 566 8424

Lisätietoa: Erika Helgren & Tiija Tuomisto
Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat
s-posti: erika.helgren@tuni.fi & tiija.tuomisto@tuni.fi

